“Niçin Masonluk Değil” Adlı Kitap ve Eleştirisi

Murat Özgen Ayfer

Türkiye’nin 1970-80’li yılların ünlü gazeteci yazarlarından İlhami Soysal, kendi bireysel dünya görüşü nedeniyle Masonluğa karşıt eğilim taşıyanlardandı. Saygın bir kişiydi. Hatta Akşam gazetesinde yayımlanan bir yazısında «Ben hiç aynaya tükürmedim.» diyerek, “onur” kavramının onun için ne denli önemli ve değerli olduğunu ortaya koymuştu.

İlhami Soysal, günümüzdeki bilgi edinme olanaklarının, özellikle henüz internetin bulunmadığı, bilgisayarların bile yeni yeni kullanıma başlandığı o yıllarda Masonluğu oldukça iyi incelemişti. Masonluk üzerine yazmış olduğu ve birkaç kez yeniden basımı yapılıp piyasada epeyce satılmış olan kitabında, başkaları gibi olur olmaz suçlamalarda bulunmaktan sakınmıştı. Buna karşın, ilk kez 1978 yılında yayımlanan kitabında olabildiğince objektif bir tutumla anlatmış olduklarını, şöyle bir görüş ile kesin bir sonuca bağlamıştı: «Yani, Masonluk, parayı verenin düdük çaldığı ve gereğinde korunduğu bir inanış düzenidir... Üst tarafı lâftır.»

Masonluğa olur olmaz, saçmasapan saldırılarda bulunup, masonları bayağı bir dille suçlayan kişilerden farklı olarak, bu konuyu ciddi bir şekilde kaleme alıp yayınlayışı üzerine, Türkiye Mason Derneği ilgilileri, İlhami Soysal'ı bir görüşmeye davet etmişti.

Bu görüşmede, kendisine kitabındaki yanlışlar gösterilmişti. Bunun üzerine İlhami Soysal, kitabının 1980 tarihli yeni baskısında, (adı biraz farklı konmuştu) ilk basımdaki yanlışların birçoğunu düzeltmiş, ancak ilk basımda sonuç olarak belirttiği görüşünü değiştirmemişti.

İlhami Soysal'ı hoş görmek gerekir. Masonluk, onun bireysel dünya görüşü ile bağdaşmıyordu. Ancak o sözüne bakılırsa, *"Masonluğa girmek isteyen kişinin bir bedel ödemesi ve birtakım inanç ilkelerine uyması gerekir. O zaman birçok olanak elde eder. Sıkıntıya düşenler yardım ve destek görür. Masonlukta olan budur ve bundan başka bir şey yoktur."* (!)

Bu yaklaşım Masonluğu hafife almak, boş görmektir.

Fakat Masonluk sahiden öyleyse, birçok kimsenin Masonluk ile ve masonlarla uğraşması hatta kalkıp antimasonik cepheler oluşturması pek anlamsız gibi kalır.

Bunun nedeni ise, Masonluğun hiç de söylendiği gibi boş değil, aksine **"çok dolu"** olduğudur. Öylesine ki, içeriği yani amaçları, ilkeleri, töresi, öğretimi ve felsefesi birtakım kimseleri ve bazı çevreleri hayli rahatsız etmektedir.

İlhami Soysal, sonraki yıllarda genel olarak ***"Niçin Değil"*** adı altında, karşıt olduğu konular üzerine bir seri kitapçık yayınlamıştı.

Buradaki de Masonluk ile bağlantılı olup 1984 yılında yayımlanan dokuzuncusu...

Ancak o kitapçığın kapsamını olduğu gibi yansıtmakla kalmayıp, yer yer eleştirel nitelikli görüşler de aktaracağız. Bu eleştirileri kitabın yayınlandığı tarihlerde yapabilmiş olsaydık, kim bilir, o zaman belki bir işe yarardı.

İlhami Soysal 1992 yılında öldü; arkasında sözünü sakınmayan bir gazeteci yazar olarak olumlu anılarını ve yapıtlarını bıraktı.

Bu çalışmada, özgün metin üzerinde yer yer dil bilgisi (gramer) bakımından ufak tefek düzeltmeler yapıldı. Bir de elbette özgün kitapçıkta olmayan bazı görseller eklendi. Eleştiriler ve düzeltme ya da açıklama nedeniyle yapılmış eklemeler ayrı bir fasıl…

1. BÖLÜM

1:1 MASON VE MASONLUK NASIL TANIMLANIYOR?

Bu kitapçığa adını veren soru, «Niçin Masonluk Değil?»e yanıt vermeden önce, Masonluk nedir, bunu bilmekte yarar vardır.

Masonluk dendiği zaman, Türkiyemizde çok kişi, kendini şöyle ya da böyle bu konuda bilgili saymaktadır. Herkesin kafasında az çok Masonlukla ilgili birtakım bilgi kırıntıları yer etmiştir. Daha da kötüsü, ülkemizde çok kişi, bir şeyin salt adını bildi mi, kendini o konuda uzman sanmaktadır. Bu böyle olduğu içindir ki, biz işe, işin elif-be'sinden başlayalım dedik. Önce "Masonluk nedir? Ne değildir?", onu öğrenelim:

Şu "ülkemizde çok kişi, bir şeyin salt adını bildi mi, kendini o konuda uzman sanmaktadır" deyişi ne kadar da doğru…

Sözlüklere, ansiklopedilere, kitaplara bakalım. Masonluğa yandaş ve karşıt olanlar neler demişler, bunları araştıralım.

Örneğin, ülkemizin çok ünlü bir Masonluk düşmanı, bu konuda cilt cilt kitaplar yazmış Cevat Rıfat Atilhan, MASONLUK NEDİR? adlı kitabında (4. Baskı), söze şöyle başlıyor:

"Allahsızdırlar, Yahudidirler, beynelmilelcidirler ve komünisttirler…"

Cevat Rıfat Atilhan'ın Masonluğa karşıt daha birçok kitabı var.

Şimdi konuya böyle yaklaştınız mı, işin içinden biraz zor çıkarsınız. Konuya, sözlüklere bakarak yaklaşmak belki de en doğrusu.

Yazar haklı… Baksanıza, bu kişiler hem Allahsız hem Yahudi. Bu iş nasıl oluyor? Hem beynelmilelci yani uluslararası bir nitelik taşıyorlar hem de Komünist… Elbette Allahsızlığı sadece kendine göre tanımlayan, başka dinlerden olanları bile Allahsız sayanlar ile Yahudileri sevmeyenler, uluslararası nitelikli olmayı ve Komünizmi bilir bilmez kötü sayanlar, buna kandırılmış olanlar, bu çelişkileri fark etmez bile… Ancak sözlükler bu konuda, doğru bilgileri edinmek bakımından ne denli yardımcı olabilir acaba?... Birçok sözlükte hatta ansiklopedide Masonluğun hem eksik hem kısmen yanlış tanımlandığı görülebiliyor.

Mason sözcüğü dilimizde Fransızca «maçon»un okunuş biçimiyle girip yerleşmiş... İngilizcede de tıpkı Türkçedeki gibi yazılıp okunan bu sözcük, temel anlamıyla «duvarcı», duvar ören insan, «işçi» anlamına gelmektedir. Mecazî olarak ise mason, «kendi yuvasını kendi yapan» demektir.

Aslında İngilizcede günümüzde bu iki tür mason arasındaki farkı belirtmek amacıyla, öncekine "mason" ama sonrakine "freemason" (özgür-hür mason) deniyor.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, mason sözcüğünün Fransızcadan gelme ad olduğunu belirttikten sonra, «Masonluk Derneği üyesi» diye karşılığını vermekte ve «farmason» sözcüğüne gönderme yapmaktadır.

Sözlükteki Farmason maddesinde ise, bu sözcüğün karşılığı olarak mason sözcüğü verilmekte ve halk dilinde Farmasonluğun, «dinsiz, imansız» anlamına geldiği kaydedilmektedir.

Gerçekteyse Farmason, Mason'un Osmanlıcasıdır. Farmason adı da tıpkı Masonluk gibi, dilimize Fransızcadan geçmiş, ancak okunuş olarak yenileştirilmiş bir sözcüktür. Aslı, fran-maçon'dur. Masonla eş anlamlı olarak kullanılır.

Franmason, Fransızcadaki "franc-maçon" sözcüğünün okunuşu. Fakat Farmason, bunun bir tür dönüştürülmüş biçimi mi, yoksa İngilizceden mi alınma, orası pek belli değil.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, Masonluk ya da Farmasonluğun tanımını şöyle yapmaktadır:

«Din ve ulus ayırımı gözetmeden, insanlar arasında sevgiyi geliştirmek ereğini güttüğünü söyleyen, üyeleri birbirine 'kardeş' diye seslenen, eski bir duvarcı loncasından gelişmiş olduğu sanılan, gizli olan toplantılarında önlük, pergel, gönye gibi taşçı araçlarını birer simge olarak kullanan, dünyanın hemen her yanına yayılmış bulunan bir dernek üyeliği...»

Burada da küçük bir yanlışlık var: Lonca… Bu yanlışı çok kimse yapmış ve yapıyor. Loca başka, Lonca başka… Lonca, 14. yüzyıl sonrasında Osmanlı Devleti'nde Ahilerin ardından oluşturulmuş esnaf ve zanaatkârlar kuruluşlarından her biridir. Loca Masonluğa özgüdür.

Meydan Larousse ise Masonluğun tanımım şöyle yapmaktadır:

«Birtakım kardeşlik ilkelerini benimseyen, birbirlerini işaret ve amblemlerle tanıyan ve 'loca' denilen bölümlere ayrılan kimselerden kurulu kısmen gizli dernek (Franmasonluk veya Farmasonluk da denir).»

Burada "kısmen gizli" denileceğine "ezoterik" denilse daha doğru olurdu çnkü müson örgütlerinin bir gizliliği yok, kısmen bile ama bu kez de ezoterik sözcüğünün açıklanması gerekecekti. Kolaya kaçılmış. Bu da birtakım yanlış anlamalara neden olabiliyor.

Pars Tuğlacı'nın Okyanus Ansiklopedik Sözlük'ü de, Türk Dil Kurumu Sözlük'ünün tanımını olduğu gibi yinelemektedir.

Farmasonluğun Osmanlıcalaşmış bir ad olduğunu söylememize karşın, Ferit Devellioğlu ve Mustafa Nihat Özön gibi Osmanlıca-Türkçe Sözlük hazırlamış yazarlar, bu sözcüğü Osmanlıca saymadıkları için sözlüklerine almamışlardır.

Kendisi de bir Büyük Mason Üstadı olan Orhan Hançerlioğlu da Masonluğu bir inanç işi saymıyor olmalıdır ki, hazırladığı ünlü İnanç Sözlüğü'ne madde olarak koymamıştır.

İşte bu çok önemli... Çünkü Masonluğa karşıt olan birçok yazar, Masonluğun bir inanç sistemi hatta başlı başına bir din olduğunu ileri sürmüştür. Oysa ikisi de değildir.

Masonluğa karşı olan kesimin bir önde gelen sözcüsü, yukarıda da adından söz ettiğimiz Cevat Rıfat Atilhan, Masonluk tanımını şöyle yapmaktadır:

«Farmasonluk, Yahudi şeriatının başka bir maskesi, yeni bir ismidir. Farmasonların dinleri Kabbale Yahudi dini; âdetleri, rumuzları, ananeleri, ibadetleri ve her şeyleri İbranidir. Allahları Adonay, mabudları altın buzağı, itikatları batıl ve hareketleri tam manasıyla mürtecidir. Karanlık bir mazi veyahut zulmetlere gömülmüş, sislere bürünmüş, yalanlara boğulmuş baştanbaşa safsata, baştanbaşa gülünç ve mürteci bir hüviyetleri vardır.»

Başa çıkılamaz, üzerinde bile durmak gereksiz saçmasapan bir iddia…

Türkiye Masonları Büyük Locası Ana Tüzüğü, Masonluğun genel ilkelerini 9 maddede belirtirken, ilk maddesinde amacı şöyle dile getirir:

Burada da bir kurumsal sorun var. "Türkiye Masonları Büyük Locası" diye bir kuruluş yoktur. Bir zamanlar "Türkiye Büyük Locası" diye bir kuruluş oluşturulmuş ama sonra adı değişmiştir. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası, ara sıra kısaltılmış olarak "Türkiye Büyük Locası" adını da kullanmıştır. Burada söz konusu olan bu büyük loca olsa gerektir.

«Masonluğun amacı, iyi ahlâklı ve erdemli insanlar arasında kardeşliğin kurulması, insanlığın hürriyet içinde fikrî ve sosyal gelişmesi, olgunlaşması, gerçeğin araştırılmasıdır. Masonluk bu amaçla kendilerini adamak isteyen namuslu, aydın ve hür fikirli erkeklerin ortak çabalarını birleştirir; bu suretle insanın ve toplumun akılcı ve ilerici olarak hürriyet içinde ahenkli gelişmesini sağlar.» (Madde: 1)

«Masonluk bütün insanlar için ortak manevi ve ahlâki bir insanlık ülküsünün gerekliliğini kabul eder ve açıklar.» (Madde: 2)

«Masonlar aralarında birleşerek, Eriştirmenin uygulayıcısı ve koruyucusu olan ve Loca adı verilen topluluklar kurarlar. Her loca, üyelerinin çoğunlukla aldığı kararlara göre yönetilir, ancak hiç bir zaman Türkiye Büyük Locasının kabul ettiği Masonluk ilkelerini çiğneyemezler.» (Madde: 7)

«Masonluk sıfatı, geleneksel Masonluğun sembollerinin ve tanışma işaretlerinin bilinmesiyle anlaşılır.» (Madde: 9)

Mason olmayan bir araştırıcı Haydar Rıfat, Farmasonluk adlı kitabında Masonluk nedir sorusunu şöyle yanıtlar:

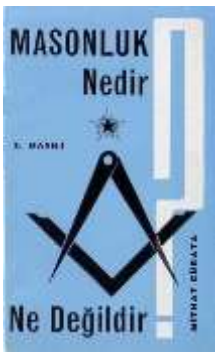
«Farmasonluk, içtimai hayatta bir ülkü tahakkuk ettirmek için uğraşan bir insanseverlik müessesesidir.»

Peyami Safa da 1959 yılında Türk Düşüncesi dergisinde yazdığı bir dizi yazıda Masonluğu şöyle anlatır:

«Masonluk, mensuplarını muayyen bir ahlâk görüşüne uygun olarak, insanlık idealinde birleştirmeye çalışan beynelmilel bir hareketin adıdır. Masonlar hakikat, insan sevgisi, nefsi kontrol ve sabır temrin etmekle mükelleftirler. Doğruluk, muhabbet, ibadet, ahlâk hislerinde riyakâr olan hiç kimse mason olamaz. Tarikate alınan her âlim ve o andan itibaren bilmek zevkini meşhur olmak hırsına tercih etmeye, kafasını güzelliğe, kalbini iyiliğe melce yapmaya ve bunlardan birini gösterip öbürünü sevdirmeye kalkmamayı taahhüt etmeye mecburdur. Dine, yaşadığı ülkenin kanunlarına ve ahlâka sarsılmaz bir surette bağlı kalmayı taahhüt etmeyen hiçbir kimse Masonluğa alınmaz. Din aleyhinde yazı yazan veya söyleyen kimse tarikatten müebbeden çıkartılır.»

Yüksek dereceli bir mason olan Mithat Gürata ise, **Masonluk Nedir, Ne Değildir** adlı kitabında, Masonluğu şöyle tanımlar:

«Bizce Masonluk: Birbirini kardeş sayan, titiz ahlâklı insanlar topluluğudur. Masonluk, aralarında samimiyet, sevgi, karşılıklı itimat, emniyet ve müsamaha hüküm sürenlerin cemiyetidir. Masonluk, milliyet, ırk, mezhep farkı gözetmeden dünyanın her tarafına yayılmış bulunan bir insanseverlik müessesesidir. Masonluk, birbirine ebediyen yabancı ve uzak kalacak faziletli insanlara birlik merkezi, dostane yakınlık vasıtası olan hummalı bir faaliyet ocağıdır. Masonluk, insani bir teşekkül ve tekâmül yoludur.»

Yazarın başvuru kaynakları içinde en güzel tanımı veren kitap bu…

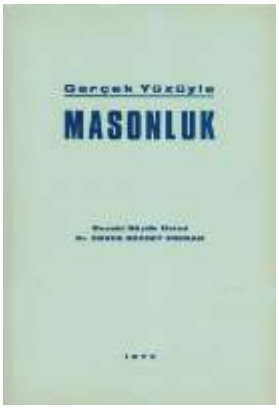
1958 yılında Türk Mason Derneği tarafından, dernek üyelerine dağıtılmak üzere 33. dereceden bir mason olan Kemalettin Apak'a yazdırılıp bastırılmış "Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi" adlı kitapta «Masonluk, insanları ayıran değil, birleştiren mevzular ve mefhumlar üzerinde durur» dendikten sonra iyi bir mason şöyle tanımlanmaktadır:

«İyi bir Mason; iyi bir aile reisi, iyi bir vatandaş, iyi ve mütekâmil bir insan, Allahını bilen ve ona inanan bir iman sahibi olmak demektir.»

Bu kitap, Türkiye'deki Masonluğun tarihçesini araştıranların birçoğu için bir kaynak kitap olma niteliğini taşımıştır. Ancak sonradan daha ayrıntılı kitaplar yazılıp yayımlanmıştır.

Türk Masonluğunun Büyük Üstatlığını (Maşrık-ı Azam) [*} yapmış Necdet Egeran ise 1972 yılında yayınladığı Gerçek Yüzüyle Masonluk adlı kitabında, mason gizliliğinin, Masonluğun yanlış anlaşılıp tanınmasına yol açtığını belirttikten sonra, Masonluğu savunarak, bu mesleğin tanımını şöyle yapmıştır:

«Masonluğumuz millîdir ve kelimenin tam anlamıyla bağımsızdır. Mason vatanseverdir, tasarrufa kapılmayan ve batıla inanmayan ilerici aydın dindardır. Bizde geniş söz ve fikir özgürlüğü vardır. Fakat kutsal bir topluluğun gereği olan kutsal bir disiplin de vardır. Masonlukta herkese dost olunur ve hiç kimseye düşman olunmaz. Hatta Mason, tahkir edilse bile affetmeye çalışır. Masonluk sadece Allahsızlığı, vatansızlığı, anarşiyi, taassubu, cehaleti ve tembelliği tasvip etmez. Bunların dışında her şey Masonluk müsamaha çerçevesine girer. Düzenli Masonlukta Kâinatın Ulu Mimarına ve ruhun ölmezliğine inanmış olmak, Masonluğa kabul olunmak için temel şarttır. Aksi halde Masonluk, düzensiz Masonların anladığı gibi sadece bir yardımlaşma ve yardımsever cemiyeti halini alır. İçinde menfaat grupları ve klikler teşekkül eder ve kendi arzularını tatmin için Masonluğu alet olarak kullanırlar.»

[*} Büyük Üstat teriminin yanına (Maşrık-ı Azam) yazılması pek yanlış olmuş. Her halde "Üstad-ı Âzam" denmek istenmişti. Bu yanlışlığı daha sonra da göreceğiz.

1:2 MASON VE MASONLUK TANIMI AÇIKLIĞA KAVUŞTUKTAN SONRA

Mason, Masonluk, Farmasonluk gibi sözcükler için sözlükler, ansiklopediler, yandaşlar ve karşıtlar ne diyor gördükten sonra, biraz daha derin konulara girebiliriz. Önce şu, Masonluk, dinsizliktir, Yahudiliktir, beynelmilelcilik ve komünistliktir suçlamalarına bir göz atalım. Göz atarken de hemen baştan söyleyelim: Slogan atar gibi savrulmuş bu suçlamalar, gerçeklerle pek bağdaşmamaktadır. Ama bir lafı da unutmamak gerek: Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Önce dinsizlik konusunu ele alalım: Mason üstatlarından, hem de büyük üstatlarından Necdet Egeran diyor ki, «Mason vatanseverdir, taassuba kapılmayan ve batıla inanmayan ilerici aydın dindardır.»

33. dereceye kadar yükselmiş bir başka mason üstadı Mithat Gürata, «İyi bir Mason... Allahını bilen ve ona inanan bir iman sahibi olmak demektir» diyor.

Hemen tüm dünya masonlarının kesinlikle birleştikleri bir başka nokta daha var: Ateistleri aralarına almamak. Ateistleri, yani Tanrı tanımazları, tanrısızları... Hatta dahası da var: Kitaplı dinlerin dışında kalan dinlerin yandaşlarını da masonlar pek aralarına sokmak istemezler.

Dünya genelinin çoğunluğu bakımından doğru… Fakat bazı mason kuruluşları, aralarına alacakları kişilerin dinleri ve bireysel inançları ile hiç ilgilenmiyor. Dolayısıyla, Masonlukta ateistler de var inançsızlar da… Bir de ikiyüzlülük hatta yalancılık eden masonlar olduğu belirtilmeli. Onlar ise Masonluğa girerken, kendilerinden öylesi istendiği hatta zorunlu görüldüğü için inandıklarını söylüyor ve kabul ediliyorlar ama aslında inandıkları falan yok.

Ne var ki, mason karşıtları, tüm bu savlara karşı gene mason kaynaklarından başka kanıtlar ileri sürerler: Örneğin, 1974 yılında, «Eski Bir Sefir» takma adıyla Fransızcadan dilimize çevrilip İhya Yayınları arasında çıkmış «Mason Diktatörlüğü» adlı bir kitapta, 1866 yılında Fransız Maşrık-ı Azam Bülteni denen masonik bir yayının 545. sayfasındaki şu sözler aktarılmaktadır:

«Dindar kimseler localara kabul edilmezler. Locaya giren her yeni insan her şeyden önce hür fikirli bir adam olmalıdır. Hakiki farmason dindar olmaz.»

Bu da bir başka abartılı yanlış… Hem dindar hem özgür düşünceli masonlar vardır.

Aynı kitapta, 1911 yılında Belfort Mason Kongresi tutanaklarından alınıp aktarılan şöyle bir söz de var: «Unutmayalım ki biz masonlar din düşmanıyız. Ve localarımızda bütün gayretlerimizi göstererek dinin her türlü tezahür şeklini imha edeceğiz.»

Kimi masonlar tarafından, böylesi görüşlerin ileri sürüldüğü varsayılabilir. Ama bu görüşleri tüm masonların kabullendiğini söylemek zordur. Burada bilinmesi gereken şey, Masonluğun, tarihi gelişimi içinde çeşitli evreler geçirdiğidir. Örneğin Fransız Büyük Devrimi'ne kadar, Dünya Masonluğu, büyük ölçüde İngiliz Masonluğu'nun etkisinde kalmış, Fransa'daki Büyük Devrim'den sonra ise Fransız Masonluğu daha laik yeni bir yön kazanmış ve İngiliz sultasına başkaldırmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan başka birtakım büyük localar laisizmi savunurken, dine de saldırmışlardır. Papalık ve Fransız Katolik Kilisesi de karşılarına dikilen bu yeni rakip inanışa, Masonluğa karşı en ağır dinsizlik suçlamalarını art ardına yağmıştır. İşte yukarıdaki örnekler, bu dalgalanma ve karşılıklı suçlama döneminin belgeleridir.

İşin garibi, Katolik Kilisesi'nin suçlamaları, Müslüman Osmanlı İmparatorluğu'nda da İslâmiyet'ten yana olan çevrelerce benimsenmiş, Katoliklerin sözleri ve silahlarıyla Türkiye'de de Masonluk, daha doğrusu o günkü deyimiyle Farmasonluk yerilmek istenmiştir.

Gerçek olan şudur: Masonlar Allahın varlığına ve birliğine inanırlar... Konuya salt bu açıdan bakarsanız, masonlar dinî inançları sağlam kişilerdir. Tanrıtanımazları, yani ateistleri aralarına almamaktaki ısrarları da bunu gösterir. Ne var ki, masonlar Tanrı'nın varlığı ve birliği konusunda inançlı olmalarına, olmak zorunda bulunmalarına karşılık, İncil, Tevrat, Zebur, Kuran gibi kitapların getirdiği dinlerin tüm inanışlarını tartışılmaz ve bunlara kayıtsız şartsız inanılır görüşüne pek yanaşmazlar. Bu kitapların savunduğu inanışlar yerine, kendi inanışlarını bir tür din gibi görürler.

Sonu yanlış… Hem "kendi inanışları" diye bir şey yok hem belki de "kendi benimseyişleri" diyebileceğimiz masonik tutumu "bir tür din" gibi görmeleri… Bu konunun iyi anlaşılabilmesi için Masonluğun temel ve töresel ilkelerine bakmak gerekiyor. Fakat bunlar da bir mason kuruluşundan bir diğerine farklılık gösterebiliyor. Dünya çapında bir genelleme yapmak doğru değil. Kaldı ki, böyle bir genellemeyi ülke çapında bile yapmak çoğu yerde olanak dışı…

Tabii bunu böyle görünce de mümin bir Müslüman veya Hıristiyan tarafından hemen, dinsiz, imansız, kâfir damgasını yerler.

Masonların komünistliği hikâyesine gelince: Bu iyice komiktir. İnandırıcı olmaktan uzak bir iddiadır. Gerçi, komünist olmuş masonlar, mason olmuş komünistler vardır ama gene de bu iki inanış temelde birbirleriyle bağdaşan şeyler değildir. Nitekim bir mason üstadı şöyle der: «Elbette bir mason komünist olamaz. Çünkü bir komünist ateist olmak mecburiyetindedir. Bir komünist tanrıtanımazdır. Kesinlikle tanrıtanımazdır. Ve komüniste göre evren hiçbir tanrı tarafından yaratılmamıştır. Eşyanın, maddenin özü olan cevher öncesiz ve sonrasızdır. Ve kendi sebebidir. Bütün diyalektik maddeci filozoflara göre ateizm, zaten hür fikre ulaşmak için önemli bir şarttır. Bu nedenle Masonluğun komünizmle uzaktan ve yakından hiç bir alâkası, ilintisi ve uzlaşması olamaz, olmamıştır, olmayacaktır.»

Bir yanlışlık daha: Bir komünist hiç de ateist olmak zorunda değildir.

Bir başka mason, Reşat Sanlı, Masonlukla komünizmin bağdaşamayacağını şöyle açıklamaktadır:

«Bir Mason mabette görüp duyduklarını sır olarak saklayacağına yemin eder. Bir komünist, teşkilatı dışında duyup öğrendiklerini partisine bildirmekle mükelleftir. Bu durum karşısında, mason olan bir komünist iki seçenek önünde kalır: Ya kötü bir komünist olmak veya kötü bir mason... Birçok mason locası, bunu göz önünde tutarak, komünist partisine mensup olduğunu belirten bir hariciyi teşkilatlarına kabul etmez.»

Dahası, Lenin ve Troçki'nin bir ara yüksek dereceli masonlar oldukları iddia edilmiştir. Ama araştırıldığında görülmüştür ki, Troçki, daha 1917 Sovyet Devrimi olmadan çok önce Isvestia gazetesindeki bir yazısında Masonluk için şöyle yazmaktadır:

«Masonluk komünizme musallat bir veba hıyarcığıdır. Katolik Kilisesi kadar reaksiyoner sayılmalı ve kızdırılmış bir demirle yok edilmelidir.»

Bu arada Alexander Fyodorovich Kerensky'nin açıkça mason olduğunu belirtmekte yarar var. Kerensky, 1917 Şubat devriminden bir süre sonra başbakan olmuştu. Kabinesini, başta sona masonlardan oluşturmuştu çünkü Rusya'yı masonların kurtaracağına ve ilerleteceğine inanıyordu. Gelin görün ki, bu kabine çok başarısız olmuş, Ekim ayındaki Bolşevik devriminden bir süre sonra Rusya'da Masonluk tümüyle yasaklanmıştı.

Nitekim 1922 yılı Kasım ayında Moskova'da toplanan Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresinde de mason olan komünistler iki tercih arasında bırakılmıştır. Üyeyseler ya localardan ayrılacaklar ya da partiden kovulacaklardır. Bu kongre, masonları, «şöhret hırslısı, menfaat düşkünü ve sınıf ayırımcısı» olarak damgalamıştır.

Bütün bunlara karşılık, Komünistler, Marksistler, Sosyalistler arasında ünlü masonlar görülmemiş değildir. Örneğin, Şili'nin ünlü Başkanı Allende, Fransız gazeteci Regis Debray'a mason olduğunu bir soru üzerine açıklamıştır. Fransa'nın bugünkü Cumhurbaşkanı, Fransız Sosyalist Partisi Genel Başkanı Mitterand masondur. Fransa'da 1936'da Halk Cephesi'nin seçim zaferinde parlamentoya giren Marcel Cachin adlı komünist milletvekili masondu. Türkiye'de Türkiye İşçi Partisi milletvekilliği yapan ünlü yazar Çetin Altan bir masondur.

Bu arada, Küba Devrimi'nin ünlü lideri Fidel Castro'nun da mason olduğunu eklemekte yarar var. Öylesine ki, Küba'da uzun yıllar boyunca üst düzeyde bir bürokrat olabilmek mutlaka önce mason olmayı gerektiriyordu. Günümüzde bile, bir komünist ülke olarak Küba'da Masonluk pek yaygın ve popüler olmayı sürdürmektedir.

Havana'daki Küba Büyük Locası binası

Ne var ki, tüm bunlar, Masonlukla Komünizmin hatta solculuğun bağdaştığını gösterecek belirtiler değildir.

Masonların Siyonist ve Yahudi yandaşı olmaları savına gelince...

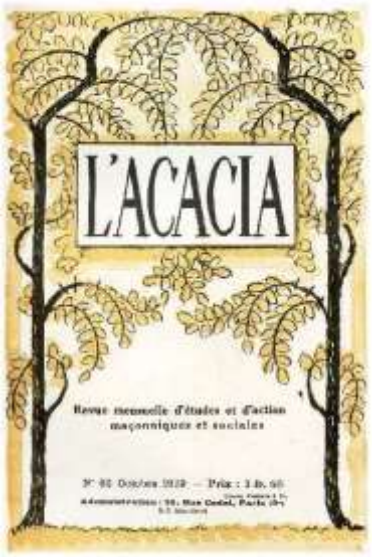
Bu konuda mason karşıtlarının, bir mason yayın organı olan Akasya dergisinden aktardıkları alıntılar vardır. Bunlardan biri, bu derginin 98. sayısındaki şu sözlerdir:

«Farmasonluk, Yahudi düşmanlığından uzaktır. Yahudiler, müsavi haklarla localara girmekte serbesttirler.»

Gene Akasya adlı dergiden yapılan bir başka alıntı da 62. sayıdaki şu satırlardır:

«Yahudisiz hiçbir mason locası yoktur. Yahudi havralarında hiçbir mezhep mevcut değildir. Orada farmasonlarda olduğu gibi yalnız semboller vardır. Bundan dolayıdır ki, İsrail mabedi bizim tabii müttefikimizdir. Ve bu sebepledir ki Masonlar arasında geniş miktarda Yahudiler vardır.»

Burada bir de sözü edilen dergide yayınlanmış olan sözlerin eleştirisine girişmek abes olur. Bir zamanlar mason kuruluşlarının yayınlamış oldukları dergilerde öylesine yanlış sözler edilmiş, öylesine yanlış bilgiler verilmiştir ki… Özellikle Yahudi ve Ermeni yandaşlığının Masonluk ile bağdaştırılışı tarzında çok yayın yapılmıştır. Antimasonik girişimlerde bulunan Türk yazarlar da bunları "doğru" olarak alıp iddialarının kantı gibi göstermişlerdir.

Adı geçen derginin 62 numaralı sayısı

Bu Akasya dergisi, İngiliz mason localarına karşı görüşleri savunan Fransız Serbest Masonluğu'nun yayın organı olan bir dergidir, Paris'te yayınlanmıştır. Nitekim Türkiyeli masonlar, Masonlukla Siyonizm ve Yahudilik yakınlığı konusunda savunmalarını şöyle yapmaktadırlar:

«Fransız Büyük İhtilaline kadar (1789), Avrupa'da Yahudiler siyasî ve medenî haklardan yoksundu. Bir tür parya yaşamı sürerlerdi. Spekülatif Modern Masonluk ise, 1717 tarihinde kurulmuştur. Fransa'da Yahudilerin Masonluğa kabulü ancak 18. yüzyılın sonlarında söz konusu olmuştur. Yahudilere tam vatandaşlık haklarıysa ancak 19. yüzyıl başlarında tanınmıştır. Prusya'da Yahudilere uygulanan önlemler 1812'de kaldırılmış, Yahudi gençlerinin üniversitelere kabulü 1844'de söz konusu olmuştur. Dolayısıyla siyasî ve medenî hakları olmayan Yahudilerin, tüm dünyayı kaplayan Masonluğu kurmaları söz konusu olamaz.

Filistin'de Yahudilere bir yurt kurmak amacına yönelik Siyonizme gelince, bu da Yahudilerin Avrupa'da siyasî haklarını elde etmelerinden çok sonra ancak 1896'da Theodor Herzl'in öncülüğünde kurulan bir dernekle ortaya çıkmıştır. Yahudilerin daha önceki ilk dernekleri ise 1840 yılında kurulmuş, kültürel alandaki Beniberit ve 1860 yılında kurulmuş olan Alliance dernekleridir. Spekülatif Masonluğun 1717'de kurulduğunu daha önce de Orta Çağlardan gelme ve Corporationların devamı olan Amelî Masonluğun tarihleriyle Siyonizmin ortaya çıkış tarihi göz önünde bulundurulursa, Masonluğun Siyonizmin ve Yahudiliğin aracı olduğunu söylemek olanaksızlaşır.»

[Burada, konunun anlaşılır olabilmesi için belki birkaç tanım vermekte yarar var. Beniberit: Daha doğru yazılışı: B'nai B'rith. Yahudilerin dünya çapında sorunlarını gidermek, çıkarlarını korumak, gençlerinin eğitimini sağlamak gibi amaçlarla Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş bir organizasyon. Alliance: Aslında "birlik (ittifak)" anlamına gelmekle birlikte burada söz konusu edilen "Alliance Israélite universelle" (Evrensel İsrail Birliği): Fransa'da kurulmuş fakat kendi içindeki uyuşmazlık nedeniyle başarılı olamamış bir dernek. Corporation: 16. yüzyıl ve sonrasında özellikle İngiltere'de kurulmuş olan meslek ve zanaat birliklerinin genel adı. Amelî Masonluk = Operatif Masonluk yani 19. yüzyıl öncesinde bina inşaatıyla uğraşan alaylı meslek ve zanaat dalı.]

Tüm bu savunmalar görüldüğünde, dinsizlik, komünistlik ve Yahudilik, Siyonistlik suçlamalarının Masonluk için çok fazla geçerli olmadığı sonucuna varılabilir.

Doğru ama bu kavramların anlamlarını ve ilgili kurumların geçmişlerini hemen hiç bilmeyen geniş kitleler için, Masonluğu kötülemek bakımından bu tür suçlamalar hayli yararlı olmuştur.

Peki o zaman Masonluk nedir? Sütten çıkmış bir kaşık mı? Salt iyilik meleklerinin toplandığı bir dernek mi? Bu sorulara yanıt bulabilmek için, isterseniz şimdi de biraz bu Masonluk denen şey Türkiye'ye ne zaman ve nasıl girmiş onu görelim.

2. BÖLÜM

2:1 TÜRKİYE'YE MASONLUK NASIL VE NE ZAMAN GİRDİ?

Tarihçesi, Süleyman Peygamber'e kadar indirilmek istenen Masonluk, 1717-1723 yılları arasında İngiltere'de kuralları yeni baştan saptanarak düzenli bir biçime sokulmuş ve tüm dünyaya yayılmıştır.

Duvarcı ustalarının, çırak-kalfa-usta sıralamasıyla oluşturdukları loncalardan kaynaklandığı ileri sürülen Masonluk, ilk kez İngiltere'de Anderson tarafından kaleme alınan ve birkaç kez de düzeltmelere uğrayan bir tüzükle, ritüel adı verilen kurallara bağlanmış, böylece Operatif Masonluk (eylemsel), Spekülatif Masonluğa (düşünsel) dönüşmüştür.

Lonca teriminin kullanılışının yanlış olduğunu, Masonluktan söz edilince doğrusunun "loca" olması gerektiğini belirtmiştik. Fakat bu pek yaygın bir yanlışlık olduğu için İlhami Soysal'ı da hoşgörmek gerek. Ritüel ise bir kurallar dizisi değildir; çalışma ve törenlerin uygulanması tarzıdır; Masonluğa özgü olmadığını, başka kurumların da ritüelleri bulunduğunu bilmek gerek. Öte yandan, öyle olduğu ileri sürülse de aslında Operatif Masonluk Spekülatif Masonluğa dönüşmüş değildir. Bir yandan o meslek ve zanaatın varlığı sürerken, diğer yandan Spekülatif Masonluk onu bir kalıp ya da kılıf, o günün koşulları altında kuruluşunu sağlayabilmek için bir dayanak olarak kullanmıştır.

Artık bu tarihten sonra mason localarına, lonca artığı gerçek yapı ustalarına, duvarcılara, mimarlara rastlanmaz. Masonluk, kapalı kapılar ardında düşünsel çalışmalar yapan bir «aydınlar» kulübüne dönüşür. Gerçi bu aydın masonlar da duvarcıların kullandıkları, mala, çekül, gönye cetvel, çekiç gibi araçları kullanmakta, toplantılarında eldiven giyip önlük takmaktadırlar ama artık tüm bu araç ve gereçler, salt sembolik nitelikler taşımaktadır. Spekülatif Masonlukta da çırak-kalfa-usta sıralaması vardır ama bu sıralama Masonluktaki kıdemi gösteren bir sıralamadır. Usta ya da üstad olmayan bir mason locada yöneticilik görevi alamaz. Yeni bir loca, ancak yedi usta masonun bir araya gelmesiyle kurulabilir. Yeni bir loca kurulabilmesi için düzenli bir Büyük Loca'dan izin almak gereklidir, vb...

Bu arada Operatif Masonlukta "usta"nın locanın yöneticisi olduğunu, Spekülatif Masonluğun oluşumu sırasında sadece çırak ve kalfa olmak üzere iki derece bulunduğunu, üstat (usta) derecesinin ise birkaç yıl sonra oluşturulduğunu ekleyelim. *"Düzenli bir Büyük Loca'dan izin almak gerekliliği"* ise apayrı ve ortaya çok sonraki tarihlerde çıkarılmış bir konu…

Kuralları 1717-23 yılları arasında İngiltere'de saptanan ve çok kısa bir sürede dünyaya yayılan Spekülatif Masonluk, hemen aynı yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'da da görülür. Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi yazarı, mason üstadlarından Kemalettin Apak şöyle yazmaktadır:

"İstanbul'da ilk mason locası 18. yüzyılda 23. Osmanlı Padişahı Sultan Üçüncü Ahmet zamanında açılmıştır ki, Türkiye'deki ilk Mason mahfili budur. Bu loca, Fransız Obediyansına bağlı olup Galata'da Perşembe Pazarında Arap Camii civarında imiş. Galata ile Azapkapı arasındaki bölgede o zamanlar Frenkler ve bilhassa Venedik ve Cenevizliler ahfadından olan levantenler sâkin bulunduklarından, bu locanın bunlar tarafından idare edildiği zannedilmektedir. Maalesef ismi malumumuz olmayan bu loca, Üçüncü Sultan Selim (1789-1807) zamanına kadar çalışmış ve 1789 Fransız Büyük İhtilalinin doğurduğu aksül'ameller neticesi o tarihten sonra kapanmıştır.»

Osmanlı Padişahı Sultan Üçüncü Ahmet'in 1703-1730 yılları arasında saltanat sürdüğü hatırlanırsa, 1717-1723 yılları arasında İngiltere'de kuralları yazılan Masonluğun, ne kadar çabuk Osmanlı İmparatorluğu'na kadar ulaştığı anlaşılır. Gene Kemalettin Apak, Türkiyeli ilk mason hakkında da kitabında şöyle yazmaktadır:

"1720 senesinde, yani Üçüncü Sultan Ahmet devrinde Fransa'ya elçi olarak gönderilen Yirmi-sekiz Mehmet Çelebi, oğlu Sait Çelebi'yi de Kethüda olarak beraberinde götürmüş ve bir yıl kadar Paris'te kalan baba oğul bir hayli yeni fikirlerle İstanbul'a döndükten sonra Sait Çelebi, İbrahim Müteferrika ile Türkiye'de ilk matbaayı kurmuşlar ve bu sırada İstanbul'daki bu Fransız Locasına bazı dostlarıyla beraber intisap etmişlerdir. Türklerden, ilk mason olarak bildiğimiz, bu suretle Yirmisekiz Mehmet Çelebizade Sait Çelebi'dir. Sait Çelebi daha sonra Birinci Sultan Mahmut devrinde 1732'de İsveç'e, 1741'dz Fransa'ya elçi olarak gitmiş ve nihayet Üçüncü Sultan Osman zamanında 1755 senesinde beş buçuk ay kadar Sadrazam ve dolayısıyla Vezirlik payesiyle paşa olmuştur.»

Türkiyeli, daha doğrusu Osmanlı ilk mason, Yirmisekiz Mehmet Çelebizade Sait Çelebi, bir devşirmenin oğludur. Yani sonradan Müslüman olmuş ya da edilmiş, Türk asıllı olmayan bir ailenin çocuğudur. Onunla birlikte İstanbul'daki Fransız locasına girerek mason olan İbrahim Müteferrika da Macar asıllı bir Hıristiyan olup İslâmiyete sonradan geçmiş biridir. Türkiyeli bu ilk masonlar gibi, sonraki yıllarda da mason olan Osmanlıların pek çoğu, dikkat edilirse, devşirmelerden ya da devşirme çocuklarından ve azınlıklardan çıkmıştır. Bunların Türkçe dışında bir ya da birkaç yabancı dil bilmeleri de o yıllarda hatta çok sonraları, yirminci yüzyılın ilk çeyreğine kadar localarda törenlerin ve konuşmaların hep yabancı dillerde yapıldığı göz önünde bulundurulursa, Masonluğa kolayca kabul edilmelerinde bir önemli etken olmuştur. İlk Türkiyeli masonun, sadrazamlığa kadar kolaylıkla yükselebilmiş olması da bir rastlantı olmasa gerektir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türkiye'de Masonluğun ulusallaşması, hiç değilse yabancı obediyanslara bağlı localar yerine çoğunluğu Osmanlılardan kurulu yerli localara dönüşmesi ise ancak 1908 Devrimi sonunda söz konusu olmuştur. O tarihe kadar İngiliz, Fransız, Avusturya, İtalya, Polonya, İspanya ve Yunan Büyük Locaları, daha çok da sefaretleri bünyesinde kurulmuş yabancıların kurdukları Türkiye'deki locaların yerine bu localardan da pek çoğu varlıklarını sürdürdükleri halde, 1908'den sonradır ki, ulusal localar kurulmaya başlanmıştır.

[Burada "obediyans" terimini de açıklamak gerek. Masonlukta bu terim, büyük loca ve benzeri, localardan oluşan bir kurum anlamında kullanılır.]

Türkiye'deki Masonluk Tarihi yazarı Kemalettin Apak, bu oluşumu şöyle dile getirmektedir:

«Meşrutiyetin ilanına kadar Türkiye'de çalışan locaların hepsi yapana obediyanslara bağlı idiler. Türk münevverleri ancak bu localara intisap edip oralarda yetişiyorlardı. Meşrutiyetten sonra, esasen adetleri mühim bir yekûna ulaşmış olan Türk vatandaşı masonların, her memlekette olduğu veçhile bizde dahi millî bir mason teşkilatı kurmaları tabii ve zaruri idi. Nitekim böyle oldu.»

Masonların Büyük Üstadlarından Necdet Egeran da Gerçek Yüzüyle Masonluk adlı kitabında bu oluşumu şöyle anlatmaktadır:

«1908'de Meşrutiyet ilan edilince İstanbul'daki Türk masonlar bir araya gelerek memleketteki bütün masonları idaresi altında toplayan bağımsız bir obediyans kurmaya teşebbüs etmişlerdir. Bu hareketle memlekette obediyanslara bağlı münferit localar devri kapanmış bulunuyor. 9 Ağustos 1909'da İstanbul'da Türkiye Büyük Maşrıkı'nın kurulmuş bulunduğu ve Büyük Üstadlığa Talat Paşa'nın seçilmiş olduğunu görüyoruz. Bu kuruluşun Osmanlı Ordusunda görevli Mısır prenslerinden Aziz Hasan Paşa Birader tarafından kurulduğunu ve İstanbul'da yerleşmiş bulunan Belçikalı Joseph Sakakini Biraderin yardımıyla olduğunu görüyoruz. Aynı biraderler, bir buçuk ay önce 24 Haziran 1909 tarihinde İskoç Riti Türkiye Yüksek Şurasını da kurmuş olduklarından, Büyük Maşrıkı bu Yüksek Şura'nın vesayeti altında yürütmüşlerdir.»

[Şu son alıntıdaki yanlışları bir yana bırakalım; öyle yazılmış. Fakat iki açıklama gerek. Türkiye Büyük Maşrıkı: Bu, daha sonraki bir isim. Başlangıcı "Maşrık-ı Âzam-ı Osmanî"; büyük loca tarzından farklı olan bir obediyans. Türkiye Yüksek Şûrası da öyle; başlangıcı "Şûrayı Âlîyi Osmanî" ama bu bir obediyans değil, yüksek dereceler kuruluşunun yönetim organı.]

2:2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MASONLUK

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine egemen olan İttihat ve Terakki Fırkası ileri gelenlerinin, Enver Paşa dışında büyük bölümünün mason olması, 1909 sonrasında, başta İstanbul olmak üzere, Manastır ve Selanik, Halep, Şam, İzmir, Adana, Antep, Mersin gibi merkezlerde Masonluğun büyük ölçüde yayılmasına neden olmuştur.

Birden üçüncü dereceye kadar masonları bünyesinde toplayan locaların üst kuruluşu olan Türkiye Büyük Maşrıkı ve dördüncü dereceden 33. dereceye kadar üstad masonların üst kuruluşu Türkiye Yüksek Şûrası adlı iki ve eş değerde üst örgüt tarafından yönetilen Türkiyeli masonlar, Masonluğun politikayla uğraşmaması kuralına karşın, Birinci Dünya Savaşı yenilgisinden sonra, ülkedeki politik dalgalanmalara bulaşmışlardır. Bu bulaşma ise, İttihatçı ileri gelenlerinin yenilgiden sonra yurt dışına kaçması üzerine İttihatçıların Maliye Nazırı Cavit Bey'in yerine Maşrık-ı Âzam-ı Osmanî ya da kısaca Maşrık-ı Âzam, günümüz diliyle En Saygıdeğer Büyük Üstat olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası ileri gelenlerinden Dr. Rıza Tevfik (Bölükbaşı), İttihat ve Terakkici masonları, mason localarından tard etmiş, bu kadarla da yetinmeyip, parti çekişmelerinin bir sonucu olarak mütareke günlerinde basında, bu tard edilmiş sabık biraderleri aleyhine müthiş bir kampanya başlatmıştır. Masonluk kuralları gereği, hiç yapılmaması gereken bir şeyi yaparak 1918 öncesi Şeyhülislamlarından Musa Kazım Efendi'nin farmasonluğunu ifşa ederek (açıklayarak), bu eski şeyhülislama hitaben, «mason değilsen cevap ver» tarzında yazılar yayınlamıştır.

33. dereceden mason, Maşrık-ı Âzam bir masonun, mason kardeşliğini bir yana itip, parti düşmanlığı içinde başka mason biraderlerini jurnal edip imhaya çalışması, Türkiye Masonluk tarihinde en acı olaylardan biri olarak anılır.

[Burada kullanılan Maşrık- Âzam teriminde yine yanlışlık var. Maşrık-ı Âzam, günümüzün deyişiyle "Büyük Doğu" demektir yani büyük loca benzeri bir obediyanstır. Büyük Üstat söz konusu olunca Üstad-ı Âzam yazılmış olması gerekirdi. Bu yanlışı yazar olarak İlhami Soysal mı yapmış yoksa dizgide mi bir hata yapılmış ve basımdan önce gözden kaçmış, belli değil.]

İmparatorluğun parçalanması, İstanbul dışında Selanik, Halep, Şam, Beyrut hatta İzmir gibi önemli Masonluk merkezi olan yerlerin elden çıkması, ülkenin kaderinin karanlıklarda kalması, Mütareke Dönemi ve Kurtuluş Savaşı boyunca Masonluğun İstanbul'da çok dar bir kadro içinde sıkışıp kalmasına neden olmuştur.

Sevr Barış Antlaşması'nı imzalayan kurulda görev alan Rıza Tevfik'in, Sevr'i imzalamada kullandığı kalemi, Boğaziçi'ndeki Amerikalılara ait Robert Koleji'ne armağan etmesi ise, kendisine filozof sanını yakıştırmış bu Maşrık-ı Âzam'ın, [!] dönemin üniversite gençliği üzerindeki hocalık etkinliğini yitirmesi gibi, masonlar arasındaki etkinliğini de bitirmiştir. 1920'lerde kürsüsünde ders veremez localarda saygı görmez hale gelen Rıza Tevfik, 1920'de Üstad-ı Âzamlıktan çekilmek zorunda kalmış ve yerine eski bir yüksek yargıç olan Fuat Hulusi Demirelli Büyük Üstad seçilmiştir. Ancak bundan sonradır ki, Masonluk bünyesinde açılan yaralar belirli ölçüde sarılma olanağı bulmuş, Masonluk yeniden derlenip toparlanma dönemine girmiştir.

1909'da kurulan Türkiye Büyük Locası ya da o zamanki deyimi ile Maşrık-ı Âzam-ı Osmanî'nin Büyük Üstatları 1936 yılına kadar şöyle sıralanır:

Talat Paşa/1909-1910/
Faik Süleyman Paşa/1910-1912/
Miralay Dr. Mehmet Ali Baba/1912-1915/
Faik Süleyman Paşa/1915-1916/
Maliye Nazırı Cavit Bey/ 1916-1918/
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)/1918 1920/
Fuat Hulusi (Demirelli)/1920-1921)/
Doktor Besim Ömer Paşa/1921-1924/
Servet Yesari/1924-1925/
Fikret Takiyeddin/1925-1927/
Edip Servet/1927-1930/
Servet Yesari/1930-1930/
Dr. Mim Kemal (Öke)/1930-1933/
Kimyager Mustafa Hakkı (Nalçacı)/1933-1933/
Muhiddin Osman (Omay)/1933-1936/

İlhami Soysal'ın burada bu listeyi verişi yadırganmamalı; bilinmeyen ve başka kaynaklarda da bulunmayan bir şey değil. Fakat şunu da eklemeli: İlham Soysal, bilinsin bilinmesi, tanınsın tanınmasın, masonların adlarını sıralamaya pek meraklıydı. Acaba neden? İnsanlar, iyi ve doğru diye bildikleri kişilerin mason olduğunu öğrenince bunu pek önemsemez. Fakat sevmedikleri, beğenmedikleri kişilerin mason olduğunu (verilen bilginin doğru olduğuna güvenilerek) öğrenince, bu kez bireysel olarak masonlara değil, kurumsal olarak aslında ne olduğunu bilmedikleri Masonluğa karşıt bir tavır takınırlar. Masonluğa karşıt yayınlarda böylece kamuoyunun istenilen doğrultuda etkilenmesi sağlanır. [Bu listedeki tarihlerde de ufak tefek yanlışlar var ama bu pek de önemli sayılmaz.]

2:3 MASONLAR POLİTİKA BATAĞINDA

Türkiye Masonluğunun politikaya bulaşması, salt İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf fırkaları çekişmesi dönemine ait bir durum değildir. Masonların politika ile uğraşmaması, mason localarında politik konuların tartışılması kurallarına karşın, daha sonraki dönemlerde de Türkiyeli masonlar, politik çekişmelerden dolayı sık sık bunalımlara düşmüşlerdir. Bunlardan 1930 yıllarına ait olan birini, 33. derecede mason olan Kemalettin Apak şöyle dile getirmektedir:

«1930'dan 1933 senesine kadar devam eden sekizinci devre hakkında biraz malûmat vermek lazımdır. Bu sekizinci devrede Servet Yesari Birader 1 Ağustos 1930'dan 24 Ekim 1930 tarihine kadar Üstadı Âzamlıkta kaldı ve o tarihte bütün heyeti daimî azası ile birlikte istifa etti ki, ben de bu daimî heyette vazifeli idim. Bilahere Doktor Mim Kemal Öke birader 31 Ekim 1930'dan 22 Nisan 1933 tarihine kadar Üstadı Âzamlık yaptı ve o tarihte istifa etti. Aynı tarihte Üstadı Âzamlığa seçilen Profesör Kimyager Mustafa Hakkı Nalçacı birader ise 1 Ağustos 1933 tarihine kadar bu vazifede kalarak mütebaki müddeti tamamladı. Bu devrede Üstadı Âzam Servet Yesari biraderle beraber bütün daimi heyetin istifası masonik tarihimiz itibariyle ehemmiyet taşıdığından kısaca temas edeceğim:

1 Ağustos 1930 tarihinde Büyük Maşrık murahhaslarının yapacağı ilk intihabat celsesine, kıdemli bir mason olduğu için Hakkı Şinasi Paşa riyaset etmiş idi. Hakkı Şinasi Paşa o zaman Cumhuriyet Halk Partisi'nin İstanbul mutemedi, yani Parti Reisi idi. Celseyi ritüelik merasime lüzum görmeden açarak, daha evvel, bu devre için tensibe iktiran eden namzet listesidir diye dağıtılan ve mevcut biraderlerin serbestçe reylerini kullanmak itiyatlarını bozduğu için asabiyet uyandıran listeyi telmihan, Hükümet Mason Cemiyetini tanımıyor, Türk Yükseltme Cemiyetini tanıyor. Biz de ancak bu cemiyet için intihap yapacağız. Halk Partisi bütün cemiyetleri kontrol ettiği gibi bu intihabı da kontrol edecektir. Şu dağıtılan listeye reylerinizi vereceksiniz demesi üzerine asabiyet daha bariz bir şekil almış, Hakkı Şinasi Paşa da. emri âli böyledir, münakaşaya yer yoktur diyerek he men seçime başlamıştı.

Neticede, listede isimleri yazılı biraderler tamamen intihap olundular. Fakat mesele, intihap olunan biraderlerin şahıslarına değil bu seçim usulüne ve yapılan tazyikle Masonluk mefhumunun bağdaşmayacağına taallûk ettiğinden hoşnutsuzluk ve huzursuzluk gittikçe artarak birkaç ay devam eyledi. Daimi Heyeti bu veçhile seçilmiş olanlar da aynı mülahazada idiler. Nihayet toptan istifaya karar vererek Büyük Maşrık Umumi Heyetini içtimaya davet ettiler. 14 Ekim 1930 tarihinde toplanan Umumi Heyette Masonluğa siyaset sokulduğundan acı acı şikayetler yapıldıktan sonra, şahıslarına hürmetkâr oldukları daimi heyeti tekrar ve serbest rey ile intihap etmek ve meseleyi böylece kapatmak, Hakkı Şinasi Paşa hakkında masonik takibat yapmak, bütün murahhaslar dahi toptan istifa etmek gibi teklifler ileri sürüldü. En sonunda Daimi Heyet, Umumi Heyetin reyi ne şekilde zuhur ederse etsin istifada katiyen ısrar eyledikleri, Masonluğun vahdeti ve âli menfaati bakımından buna lüzum gördüklerini bildirince, bir emrivaki olan bu istifa neticesi intihabın yenilenmesine karar verildi. Aynı zamanda bu intihabın bir hafta sonraki toplantıda icrası ve o zamana kadar da istifa eden Daimi Heyetin muvakkaten vazifesine devam eylemesi karara bağlandı.

Bir hafta sonra 31 Ekim 1930 tarihinde yapılan seçimde de Doktor Mim Kemal Öke biraderimiz Üstadı Âzamlığa, Profesör Mustafa Hakkı Nalçacı kardeşimiz de muavinliğe intihap olundular. Hadise de böylece kapandı. Türk Masonluğu tarih önünde bir imtihan daha geçirmişti.»

Doğrudur. Fakat bu olay masonların politika batağında olduğunu göstermez. Aksine, kimi masonların hatalı davranışına karşın, politikayı Masonluğa bulaştırmama çabasını gösterir.

2:4 MASONLUĞUN UYKUYA YATMASI

9 Ekim 1935 tarihinde, yarı resmi bir ajans olan A.A. gazetelere şöyle bir haber geçti:

«Ankara 9 (A.A.)-Mes'ul ve ma'ruf imzalar altında ajansımıza verilmiştir: Türk Mason Cemiyeti, memleketimizin sosyal tekamülünü ve günden güne artan muazzam terakkilerini nazarı itibara alarak ve Türkiye Cumhuriyeti'nde hâkim olan demokratik ve cidden laik prensiplerin tatbikatından doğan iyilikleri müşahede ederek faaliyetine -bu hususta hiç bir kanun olmaksızın- nihayet vermeyi ve bütün mallarını memleketin sosyal ve kültürel kalkınmasına çalışan Halk Evlerine teberrüü muvafık görülmüştür.»

Anadolu Ajansı'nın bu haberinin gazetelerde yayınlanmasının hemen ardından, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın şu demeci de gazetelerde yer aldı:

«Mason teşkilatının feshi kararı üzerine bütün Mason locaları birer birer kapanmaya başlamıştır. Dahiliye Vekili Şükrü Kaya bu mesele üzerinde demiştir ki: Türk Masonları kendi ideallerinin hükümetin esas programında dahil olduğunu görerek kendi teşkilatlarını kendileri fesh etmişlerdir. Hükümetin bu iş üzerinde hiç bir teşebbüsü ve alâkası yoktur.»

14 Ekim 1935 tarihinde, mason localarının kapatılması konusunda Cumhuriyet Gazetesi, «Türkiye'de Mason Locaları bir Emirle Kapatıldı» başlığıyla şu haberi yayınlamıştır:

«Dahiliye Vekaletinden verilen emir üzerine Türkiye Mason Localarının faaliyetine nihayet verilmiştir. Bu emir daha evvelce ma'lüm olduğundan, tatili faaliyet kararı vermek üzere Türkiye Üstadı Azamı, Yüksek Maşrıkı toplantıya çağırmıştır. Türkiye Üstadı Azamı olan İstanbul Emlak Bankası Direktörü Muhittin Osman, Türkiye Mason localarının kapandığını, yüksek makamdan aldığı emir üzerine arkadaşlarına bildirmiştir. Bu suretle Türkiye Masonluğunun İstanbul, Bursa, Ankara, İzmir, Edirne, Muğla, Gaziantep ve Adana ve diğer yerlerde bulunan müteaddid locaları kapanmış, bunların emlaki hükümete intikal etmiştir. Türkiye'de halen ecnebi maşrıklara mensup localar kalmamış, bunlar vaktiyle Türk Maşrıkına, dahil olmaya mecbur edilmiş olduklarından, bu suretle son zamanlarda İtalya, Almanya ve Rusya'da olduğu gibi Mason Teşkilatı memleketimizde de külliyen ilga edilmiş oluyor. Bu teşkilatın kaldırılmasını icabettiren sebep, son fırka programınca kökü dışarıda bulunan teşekküllerin memleketimizde yer bulamayacağına dair olan kayıttır. Maamafih masonlar köklerinin dışarıda olmadığını, konfederasyon halinde idare edilen Masonluğun burada serbest, müstakil ve milliyetçi olduğunu söylüyorlardı. Esasen son zamanlarda yapılan muhtelif neşriyatta da görüldüğü üzere Masonluk memleketimizde bir sır olmaktan çıkmıştır. Zira Masonluk daha ziyade laiklik ve eskiliğe karşı aleyhdarlık ve müntesipleri arasında tesanüd ve mütekabil yardımlar fikrini güden bir müessese olup koyu taassup aleyhdarlığından dolayı hatta dinsizlik veya milliyetsizlik isnadı altında dahi bulunuyordu. Türkiye'de millî bir Maşrık-ı Azamın teşekkülü tarihi 30 seneyi mütecaviz değildir. İlk önce Selanik'te İtalyan, sonra İstanbul'da İngiliz, Fransız ve Yunan Locaları teşekkül etmiştir. Namık Kemal'ler, Ziya Paşa'lar o zaman bu mahfillere devam etmişlerdir. Meşrutiyetten sonra da Türkiye Mahfilleri teşekkül etmiştir. Türkiye masonlarının adedi birkaç bin olup, memleketimizin her sahada ileri gelen şahsiyetlerinden birçokları bu mahfillere devam etmekte idiler. Masonluk şimdiki halde İngiltere, Fransa, Belçika, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Amerika ve İsviçre gibi memleketlerde faaliyettedir.»

Cumhuriyet gazetesinin bu haberinde dikkat çeken nokta satırlar arasında belirtildiği gibi, Masonluğun o dönemde Faşist İtalya, Nazi Almanya, Komünist Rusya'dan sonra, giderek «totaliter» bir rejime kaymakta olan Türkiye'de de yasaklanması, buna karşın, o dönemin «demokrat» dünyasında serbest olduğudur. Gene gazetenin «yüksek makam» diye belirttiği ise, dönemin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'dır.

Burada yapılmasına çalışılan, Atatürk'ün Masonluğu kapattırdığı iddiasını güçlendirmek… Bu iddia Masonluğa karşıt nitelikli birçok yazı ve kitapta yer almıştır ama doğru değildir. İlhami Soysal bu konuyu derinlemesine araştırmamış; belki de araştırmak istememiş ya da bu konu üzerinde objektif bir görüş belirtmekten özellikle kaçınmış.

«Peki, bu işi aslı, doğrusu nedir?» diye soracaksınız.

Şudur: O tarihlerde Masonluğa karşıt yoğun bir akım vardır. Bu akım, özellikle birkaç politikacı tarafından da kışkırtılmaktadır. Bunların başında da Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt gelir; sürekli olarak Atatürk'e Masonluğun kötülüklerinden söz etmektedir. Çankaya'daki sofralardan birinde, Mahmut Esat Bozkurt ile Masonluğa karşıt politikacılardan bir diğeri olan Recep Peker yine Masonluk konusunu açarak, birbiri ardınca kötülemelerde bulunurlar. Bunun üzerine Atatürk şöyle der: «Usandım bu dırdırdan… Mademki bu cemiyet bu derece zararlıdır, kapatıverelim de bu mesele bitsin.»

İşte, "Atatürk'ün mason derneklerinin kapatılmaları için vermiş olduğu emir ve tâlimat" denilerek, o tarihteki Halk Partisi'nin toplantısına taşınmış, daha sonra antimasonik yazarlarca kullanılmış olan sözü bundan ibarettir.

Bu bağlamda başka olaylar da var ama İlhami Soysal onları bu kitabında anlatmamış.

Belki şunu da soracaksınız: «Bu kişiler neden Masonluğa bu denli karşıymış»

Yanıtı çok basit: Masonluğa girmek için başvurmuş ama kabul edilmemişler de ondan…

Türkiye'de Masonluğun kendi kendine örgütlerini dağıttığı, bu konuda hükümetçe hiç bir baskı yapılmadığı yolundaki yarı resmi Anadolu Ajansı haberi ve İçişleri Bakanı'nın bu yoldaki sözlerine karşılık, dış dünyada Komünistler, Faşistler ve Nazilerden sonra diktatörlükle yönetilen Türkiye'de de Masonluğun yasaklandığı yolunda yoğun bir basın kampanyası başlatılmıştır. Özellikle Paris'te yayınlanan L'Illustration dergisinde bu yolda çıkan haberler üzerine, Türkiyeli masonlar, bu derginin 1935 Aralık ayı sayısında yayınlanan şu açıklamayı göndermek zorunda kalmışlardır:

«Sayın Müdür, Kasım 1935 tarihli L'Illustration'da, «Türkiye'de Mason Locaları Lağvedildi» başlığı altında yayınladığınız haberde memleketimizde yeni çıkarılan bir kanun gereği mason localarının birden kapatılarak, mallarına hükümet tarafından el konulduğunu bildirmektesiniz. Bu mektubumuzu, değerli derginizde yayınlanması için gönderiyor ve aşağıdaki noktaları belirtiyoruz:

Yurdumuzun medeniyet yolundaki gelişimi ve günden güne artan aşamalarını gören ve Türkiye'yi yöneten demokratik prensipleri gözleyen Türk Mason Örgütü, bu konuda özel bir kanun olmaksızın çalışmalarını durdurmaya ve mallarını milletin kalkınmasına çalışan Halkevlerine aktarmaya karar vermiştir. Saygılarımızla.»

2:5 SÜTUNLARIN YIKILMASI

Türkiye'de Mason Büyük Locası ve ona bağlı locaların 1935 sonundaki bu zoraki «uykuya yatışı» konusunda eski Büyük Üstadlardan Necdet Egeran, kapanış nedenlerini, «dünya düzenli Masonluğunca kabul edilmemek» ve «Düzensiz durumda iç kavga ve kargaşalıklarını yenememek»e bağlayarak, «Bu mason örgütleri Büyük Üstadların emriyle 1935 yılında kapatılmıştır» diye kısaca anlatmaktadır. Gene ünlü bir mason olan Mithat Gürata da konuyu, «1935 yılında Türkiye'de uykuya dalan Masonluk» diyerek kitabında bir cümle ile geçiştirmektedir.

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'nda pek kısa bir süre için büyük üstatlık görevinde bulunmuş ve istifa etmek zorunda kalmış olan Necdet Egeran'ın dediği, sadece kendisinin Masonluğa bakış açısından kaynaklanan bir yorumdur. Burada asıl önemli olan şu "zoraki" sözüdür. Bunu, bir dış etki anlamına çekmemek gerekir. Bir zorlama vardır ama bu dıştan gelme değil, Masonluğun kendi içindeki bir olgudur. Buna bir "oldu bitti" (emrivaki) demek daha doğru olur.

Masonluğun Türkiye'de uykuya girişi konusundaki genişçe ve güvenilir bilgiyi, Kemalettin Apak, Türkiye'de Masonluk Tarihi adlı kitabında şöyle vermektedir:

«Masonluğun uykuya sokulmasına, mason localarının başta Büyük Loca olmak üzere kapatılmasına neden olarak Atatürk'ün memleketimizde yaptığı inkilâp hamlelerine karşı cahil ve müteassıp muhitlerin doğrudan doğruya cesaret edemeyip de dolambaçlı yollardan gösterdiği reaksiyonun ve bu gibi muhitleri kendi maddi menfaatleri için istismar ederek reaksiyonu körükleyen spekülatif bazı neşriyatın yarattığı demagojik havayı teskin sadedinde Masonluk harcandı.»

Kemalettin Apak'ın, bu harcanmada Türk Ocakları ve bazı kadın derneklerinin de kapatılmasına özellikle dikkat çekerek, girişimin salt kendilerine karşı bir eylem olmadığını kanıtlamak ister. Ama arada, «Türk Masonluğunun 1935 yılında geçirdiği üzücü olay» demekten, «sahibi olduğumuz İstanbul, İzmir ve Ankara'daki güzel lokal binaları elimizden gitti, sütunlar yıkıldı, avadanlıklar darmadağın oldu» diye yakınmaktan da kendisini alamaz.

Türkiye'de Atatürk'ün buyruğu ile kapatılan mason localarının, kapatılış gerekçeleri arasında, diktatoryal ve totaliter zihniyetli bazı yabancı memleketlerdeki Komünist ve Faşist rejimlerin o zaman takip ettikleri Masonluk aleyhdarı politikanın serpintilerinden alınan ilhamların da bulunduğunu yazan Kemalettin Apak'a göre, bu dış etkilerin yanı sıra bazı iç nedenler de vardır ki, bunlar da şöyle sıralanmaktadır:

«Bu dış tesirlerin yanında kuru ve sert bir realisttik zihniyetiyle ideale kıymet vermeyip Masonluğu artık cazibesini kaybetmiş ve rolünü bitirmiş tarihi bir müessese saymak, bunun neticesi olarak Masonluğa karşı gittikçe artan bir alâkasızlık ve devamsızlık göstermek, şahsi bazı meseleleri masonik sahaya da intikal ettirmek ve nihayet cezri bir tasfiye lüzumuna kanaat getirerek vaki olacak bir kapanıştan ilerde daha canlı ve imanlı bir kalkınma için faydalanmayı düşünmek gibi bir takım iç tesir ve emeller de mevcuttu.»

Dış etkiler… Politik ortamda evet ama Türk Masonluğu'nun kendi içinde değil.

Bu kapanışın gerçek öyküsü ise şudur: «Cumhurbaşkanı Atatürk, devletin ve devleti yöneten tek partinin denetim ve yönetiminde olmayan, kökünün dışarıda olduğu ileri sürülen, ilişkilerinin derinliği bilinmeyen ve İttihat ve Terakki'den arta kalan hemen her şey gibi, zamanının geldiği inancı ile mason localarının da kapatılmasına karar vermiştir.

Hayır… Böyle bir karar yoktur.

Bu kesin kararını, yüksek dereceli bir mason olduğunu bildiği ve üstelik de çok güvendiği İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya söyler ve bunun uygulanmasını emreder.

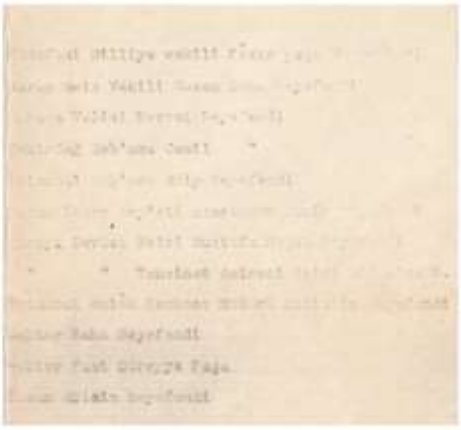
Buna da hayır… Böyle bir emir de yoktur. Bu, uydurulmuştur. O tarihteki İçişleri Bakını Şükrü Kaya, sadece bu konuda bir yasa çıkmaması için çaba göstermiştir.

Başta Şükrü Kaya, pek çok mason, bu kesin buyruğu geri aldırmak için günler süren yakarışlarda bulunurlarsa da buyruk geri alınacağına kesinliği daha da artar. Özellikle İstanbul'dan Ankara'ya giden pek çok ricacı terslenerek geri çevrilmiştir. Bu kesinliği gören İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, kendisi de Yüksek Şûra üyesi ve Üstad olmasına karşın çaresiz, o dönemin Yüksek Şûrası Âmiri Hakimi Âzamı Doktor İsmail Hurşit ve Büyük Loca Üstadı Muhiddin Osman Omay'ı, Yüksek Şûra üyelerinden Doktor Fuat Süreyya Paşa ve Muhip Nihad Kuran'ı Ankara'ya çağırır. Ankara'dan da o günlerdeki Danıştay Başkanı ve Yüksek Şûra üyesi Mustafa Reşat Mimaroğlu ile Ankara Valisi Nevzat Tandoğan ve gene Yüksek Şûra üyesi olan milletvekili Doktor Rasim Ferit, Ekim ayının ikinci haftasında toplanırlar. Bu toplantıda İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, öteki biraderlerine Atatürk'ün kesin buyruğunu bildirir.

Hiç de öyle değil… Bu konunun nasıl gerçekleştiği belgelenmiş durumdadır. Toplantı davetini yapan da Ankara'daki Cumhuriyet adlı locanın üstad-ı muhteremi İhsan Abidin'dir.

İşte belgesi (orijinalinden alınmış eski bir kopya):

Müdafaai Milliye vekili Kâzım Paşa Hazretleri
Gurup Reiz Vekili Hasan Saka Beyefendi
Ankara Valisi Nevzat Beyefendi
Tekirdağ Meb'usu Cemil Beyefendi
İstanbul Meb'usu Edip Beyefendi
Fırka İdare Hey'eti azasından Münir beyefendi
Şurayı Devlet Reisi Mustafa Reşat Beyefendi
Şurayı Devlet Tanzimat dairesi Reisi Ali Riza B.
İstanbul Emlâk Bankası Müdürü Muhittin Beyefendi
Doktor Baha Beyefendi
Doktor Fuat Süreyya Paşa
İhsan Abidin Beyefendi

Masonlar localarını kapatıp çalışmalarına son vereceklerdir. Mason localarının binaları Halkevlerine aktarılacaktır. Bu kesin buyruğun yerine getirilmesini önlemek olanağı yoktur... Özellikle İstanbul'dan gelmiş büyük mason yöneticileri böyle bir karar alabilmek için genel kurulun toplanması gerektiğini, çünkü Mason Cemiyeti'nin, Cemiyetler Kanunu'na göre kurulmuş yasal bir dernek olduğunu, kendilerinin böyle bir karar vermeye yetkileri bulunmadığını söylerler.

Danıştay Başkanı Mimaroğlu da bu görüşe katılır. Ne var ki, işin bu noktasında artık Şükrü Kaya, 33. dereceli bir mason ve Yüksek Şûra Üyesi olmaktan önce, Cumhuriyet Hükümeti'nin ve Atatürk'ün İçişleri Bakanıdır. Buyruk almıştır ve bunu yerine getirecektir. Bu buyruk yerine getirilmezse, parti yeni bir kanun çıkaracak ve bu masonlar için çok daha fena olacaktır. Hemen o akşam orada bu konuda önceden Şükrü Kaya tarafından hazırlanmış belgenin imzalanması gerekmektedir. «Kaza ve kadere inkiyad ve tevekkülden başka çare kalmamıştır.»

33. dereceli 8 mason üstadı o akşam, Masonluğun harcanması, sütunların yıkılması bahasına gerekli bildirim kararını imzalarlar ve durum İçişleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından Atatürk'e bildirildiği gibi, Anadolu Ajansı aracılığıyla da gazetelere ve kamuoyuna duyurulur.»

Bütün bunlar gerçekten olup bitenler değil, bir yorum olarak "herhalde böyle olmuştur" diye düşünülenler… Öyle bir belgenin imzalanmış olduğu doğru fakat bu belge hiçbir zaman hiçbir yerde bulunamamış; ne aslı ne de kopyası…

15 Ekim 1935'de Tan gazetesinde, mason localarının kapatılmasıyla ilgili haberlerin yan sıra, tanınmış bazı masonlardan görüşler alınıp şöyle yayınlanır.

«Tanınmış bazı masonlar bu hususta fikir beyan etmekten çekinmişlerdir. Türkiye Masonlarının ileri gelenlerinden Avukat Sadi Rıza, (gazeteye yazmamak kaydıyla), kısaca dedi ki:

-Ben işin içindeyim. Sorgunuza karşılık verecek durumum yok. Fakat ısrar ettiğiniz için fikrimi söyleyeyim. Masonluk faaliyetine evvelce ne için müsaade edildiyse, bugün de yine o sebepten dolayı faaliyetine son veriliyor. Hükümetin kararlarının herhangi biri üzerinde münakaşa etmeyi uygunsuz bulurum. Yalnız bu işte masonların, küçük bir ihmali olduğunu söylemekten çekinmeyeceğim. Masonlar, daha önceden davranıp, hükümetin kararını beklemeden kendi kendilerini dağıtacaklardı. Bunu yapmamakla hükümeti güç durumda bıraktılar."

Adliye doktoru Salim Haşim, kendi de mason olduğu halde, bu teşekkülün ortadan kalkmasını kayıtsızlıkla karşılamıştır:

-Bence Masonluk Türkiye için çoktan tarihe karışmıştı. Belki 15'inci, 16'ncı Luis'ler Fransa'da kral iken Masonluğun bir mânâsı vardı. Çünkü Masonluk, istibdada, zulme ve klerikalizme karşı yapılmış bir gizli isyan teşekkülü idi. Aynı kara kuvvetlerle çarpışarak dünya milletlerinin en laiklerinden biri mevkiine çıkan Türkiye'de Masonluğun veya buna benzer herhangi gizli bir teşekkülün yeri olamazdı. Masonluk, eğer bir din ise mevcut dinlere bile omuz silkildiği bir çağda bu gizli din sökmez. Eğer sosyal bir varlık ise, bütün dünyada ondan çok daha önemli, çok daha kuvvetli müesseseler vücuda geldiği için yine bir faydası yoktur. Masonluk çoktan beri yaşamıyordu. Çünkü o bir manken olmuştu. En sonunda, bütün geçmişleri içine alan tarih müzesindeki yerini buldu.»

Tan Gazetesi'nden aktardığımız bu demeçler de gösteriyor ki, 1935'lerde Masonluk mabedinin sütunları gerçekten çürümüş ve çökmüştür.

Hayır, hiç de değil. Masonluğun Türkiye'deki etkinlikleri bir süre için tatil edilmiştir. Belli olmayan bu süre, hayli uzun sürmüştür: 13 yıl… Fakat locaların tümü bir kez kapatıldıktan sonra onları yeniden toparlamak pek zordur. Ancak olmuştur. Çürüme ve çökme diye bir şey söz konusu değildir. 1935 yılı öncesindeki masonların birtakım hataları olmuştur. Fakat tüm bunlar, sonradan, zaman içinde giderilmiştir. Türkiye'deki Masonluğun tarihçesinin sonrası, -kendi içindeki birtakım uyuşmazlıklara karşın- bunun böyle olduğunu, "gerçek" denilerek yapılmış yorumların yanlışlığını göstermiştir.

Atatürk'ün mason localarını kapatma kararını almasının nedenleri üstüne söylenip yazılanlar çeşitlidir ve kesinlik taşımamaktadır. Ancak, ileri sürüldüğüne göre, 1925 yılında, Türkiye Masonları Yüksek Şûrası, İskoç Büyük Locası'nın da telkiniyle, Mustafa Kemal'e Masonluk teklif etmeyi ve 33. dereceyi verip kendisini Rit Hâkimi yapmayı kararlaştırmıştır. Bu işle Dr. Fikret (Takiyeddin) ve Mehmet Cemal Uybadın, -o günlerde İçişleri Bakanı- görevlendirilmişlerdir. Mustafa Kemal bu öneri karşısında:

"Böyle bir teklifi duymamış olayım. Şimdilik kalsın, evvela kendinizi, ne olduğunuzu gösterin. Millete kendinizi sevdirmeye gayret ediniz, gereğini sonra düşünürüz" demiştir.

İşte bu, -daha önce geçmiş olmasına karşın- doğru fakat anlatımda yanlışlıklar var.

Bir kere "İskoç Büyük Locası'nın telkiniyle" diye bir şey kesinlikle yok ve olamaz. Çünkü bu konunun büyük localarla ilgisi yok. Türkiye'de de uygulanan Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti ile ilgisi var ki, bunun yönetimi ritin 33. derecesini almış olan masonların oluşturduğu Yüksek Şûra (ya da Süprem Konsey) tarafından gerçekleştirilir. Ritin dünyada genel geçerli bir kuralı uyarınca, bir ülkede 33. derecede en çok 33 mason bulunabilir ama bunlardan biri, geçici olarak ilgili ülkenin devlet başkanına ayrılır. O devlet başkanı görev süresi bitip ayrıldığında, yerini yenisi alır. İşte Atatürk'e yapılmış olan teklif de bu niteliktedir. (Aslında Atatürk'ün deyişi de öyle değil ama bir de onun üzerinde durmayalım.)

Sonrasını sorarsanız, bu teklif başka hiçbir cumhurbaşkanına yapılmamıştır. Dolayısıyla Türkiye'de Yüksek Şûra ya da Süprem Konsey olarak anılan yönetsel organın toplam üye sayısı hep en çok 32 olarak kalmıştır.

1932 yılındaysa, İstanbul'da toplanan uluslararası bir konvan [*] dolayısıyla, bu toplantıya başkanlık eden Mustafa Hakkı Nalçacı, Mustafa Kemal'e konvana katılanlar adına bir bağlılık ve saygı telgrafı çekmiştir. 23 ülkenin yüksek dereceli masonları adına çekilen bu telgrafa Cumhurbaşkanı adına, Genel Sekreter Hikmet Bayur kısa ve kuru bir karşılık vermiştir ki, şöyledir:

«Mustafa Hakkı Beyefendiye,

Türkiye hakkındaki her temenniyatınızı havi telgrafınızdan Reisicumhur Hazretlerinin memnun olduklarını bildiririm efendim.

Katibi Umumî Hikmet»

[Konvan: Bağımsız, özerk ve eş düzey masonik kuruluşların delegelerinin bir araya gelerek yaptıkları ortak toplantı.]

Atatürk'ün ölümünden hemen sonra, 27 Aralık 1938 tarihli Yedi Gün Dergisi'nde, mason localarının kapatılmasından önceki günlerde Atatürk'le özel doktoru ve mason ileri gelenlerinden Mim Kemal Öke arasında yapıldığı ileri sürülen bir konuşma aktarılmıştır. Tanık olarak, o konuşmanın geçtiği masanın çevresinde Ağaoğlu Ahmet, Köprülü Fuat, İsmail Hakkı ve Maarif Vekili Hikmet (Bayur)'un olduğunu anlatan dergi, Gazi'yle Mim Kemal arasında Masonluk konusunda bir tartışma geçtiği ve Mim Kemal'in Masonluğun ilkelerinin Halk Partisi ilkelerine tıpatıp uyduğu yolundaki sözler üzerine Atatürk'ün:"O halde Masonluğun hikmeti vücudu yoktur" dediği, Mim Kemal'in ise bunun üzerine Masonluğun uluslararası niteliğinden söz ettiğini ve Mustafa Kemal'den "Ben bu cemiyete girmem. Ben başkalarının yaptığı prensiplere değil, ancak kendi prensiplerime uyarım" yanıtını aldığını ve Mim Kemal'in susmak zorunda kaldığını yazmaktadır.

Verilen bilgi yanlış değil. Ancak bu, bir resmin bütününe değil, sadece bir bölümüne bakmak ve sadece o bölümde ne bulunduğunu göstermek tarzındadır. Oysa Çankaya'da Atatürk'ün olağan akşam sofralarından birinde geçen söz konusu söyleşi çok daha geniş olup, Türkiye'deki Masonluğun tarihçesini konu olan kitaplardan birçoğunda bunun tümüne yer verilmiştir. Birçoğunda olduğu gibi, Masonluğa karşıt kitaplarda bu söyleşi de saptırılmış, bazı sözler göz ardı edilip söylenmeyenler eklenmiş ve bunların üzerine yanlış yorumlar yapılmıştır.

2:6 BASÜ BADEL MEVT

Atatürk'ün buyruğuyla 1935 yılında kendiliklerinden çalışmalarını durdurup, mallarını Halkevleri'ne bırakmak zorunda kalan, masonik deyişle «uykuya yatan» masonların, girdikleri bu uykudan resmen çıkmak için on üç yıl beklemeleri gerekmiştir. Yeniden uyanış, ancak 1948 yılında mümkün olmuştur.

İlhami Soysal, ya Masonluğa karşıt diğer yazarlardan etkilenerek ya da doğrudan kendisi ona inanarak şu "Atatürk'ün buyruğuyla" deyişinden bir türlü kurtaramıyor kendini… Böyle bir buyruk yok. Olsa, bunun belgesi de olurdu. Bu bir söylenti, bir yorum…

Ancak, Türkiye Büyük Locası ve ona bağlı, ilk üç remzî (simgesel, sembolik)) derecedeki masonları kapsayan locaların çalışmalarını durdurup, mallarının tasfiyesi, Türkiye'deki Masonluğun tümden uykuya girdiği anlamını taşımamaktadır. Çünkü 1935 yılı sonunda resmen kapanan, Büyük Loca ve ona bağlı localara yasal dayanak olan Türk Mason Cemiyeti'dir.

Yanlış… Simgesel derecelerde çalışan localar o zamana kadar Türk Mason Cemiyeti'ne bağlı değildi. Bu, 1948 yılı sonrasında, kısa süreli (birkaç yıllık) bir olgudur. Önceden, locaların oluşturduğu Türkiye Büyük Maşrıkı'nın resmî adı Türk Yükseltme Cemiyeti idi.

Büyük Loca ve localar bu derneğin hukukî görünüşünün ardındaki kuruluşlardır. Bunların dışında, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yasalara karşı hukukî bir görüntüsü olmayan Yüksek Şûra vardır. Yüksek Şûra, üçüncü dereceden 33. dereceye kadar olan masonları kapsayan, remzî derecelerin üstündeki felsefî dereceli masonların üst örgütüdür. Bunun başında da o yıllarda Amir-i Hâkimi Âzam olarak Dr. İsmail Hurşit bulunmaktadır.

Düzeltme: Dördüncü dereceden 33. dereceye kadar. Ayrıca, hukukî bir yapısı da vardır. Onun adı da Türkiye Mason Derneği'dir. (Önceki adı: Türkiye Yüksek Masonluk Cemiyeti)

Başlangıçta bir süre Büyük Loca ve ona bağlı locaların kapatılması, Yüksek Şûrayı (Süprem Konsey) eylemsiz bırakmışsa da bu çok sürmemiştir. Masonlar bu en üst örgütün tinsel varlığına sığınıp, orada yeniden uyandırılmayı beklemişlerdir. Bu bekleyiş, Atatürk'ün hastalığının ağırlaşması, Başbakanlığa da bir mason olan Celal Bayar'ın gelmesiyle 1938 sonlarında iyice kıpırtılara dönüşmüştür.

Bir yanlış daha: Celal Bayar mason değildi. Bunun belirgin kayıtları vardır.

Nitekim Amir-i Hakimi Âzam Dr. İsmail Hurşit, 1936'da mason deyimiyle Ebediyet Maşrıkına intikal edince yani ölünce, Yüksek Şûra bir uzun süre, genel kurul yapıp, yerine yeni birisini atayamadı ama Süprem Konsey ya da Yüksek Şûra yönetimi, Âmir-i Hakim-i Âzam Kaymakamı Dr. Nureddin Ramih tarafından yönetilmeye devam olundu. Ta ki, 1938'de Atatürk'ün ölümüne kadar. Ondan sonra Yüksek Şûra, Masonluğun yeniden uyandırılması görüşünde olanların etkisiyle toplanıp, Âmir-i Hakim-i Âzamlığa Dr. Nureddin Ramih'i asil olarak seçti, kaymakamlığına da (yardımcılık) Doktor Operatör Mim Kemal Öke'yi getirdi. Sonra da gene ölümler dolayısıyla boşalan Yüksek Şûra üyelikleri için, kıdemli masonlardan 33. dereceye yükseltilen kişilerle kadrosunu tamamladı.

Kadro tamamlanmasından neyin kastedildiği belli değil. Bir yüksek şûra ya da süprem konsey oluşturmak bakımından, 33. derecede en az 9 masonun bulunması gereklidir. O tarihlerde bu derecede çok da mason yoktu. Buradaki "tamamlama" ancak kimilerine 33. derecenin verildiği anlamına gelebilir.

1938 yılı sonunda 33. dereceye yükseltilerek Yüksek Şûra üyeliğine seçilen masonlar, İsmail Memduh Altar, Ali Galip Taş ve Cevdet Hamdi Balım'dır. 1939 yılında Yüksek Şûra bir, 1940 yılında altı, 1944 yılında üç, 1945 yılında bir ve 1947 yılında da iki olmak üzere, Masonluğun yasak olduğu dönemde 16 mason biraderin derece yükseltilmesini yapmış ve bunlara Yüksek Şûra'da görev vermiştir ki, bu masonlar da şunlardır: Hüseyin Mazlum Tozan, Dr. Halit Tekin, Burhaneddin Develioğlu, Mecdi Ali Akasya, Ziya Osman Gökşin, İsmail Hakkı Koni, Hüsamettin Fuat Sunal, Baba Kurbangil, Cemil Hamdi Balım, Cevat Abdürrahim Gücü, Kemalettin Apak, Hazım Atıf Kuyucak, Ferit Üp...

Bu isimlerden çoğunu, herhalde hiç duymamışsınızdır. İlhami Soysal, bu isimleri Kemalettin Apak'ın kitabından almış olsa gerek.

13 yıllık bir uykudan sonra, 1948'lere gelindiğinde Türkiye'de, özellikle de İstanbul'da gizli kapaklı çalışmalar yapan yabancı obediyanslara bağlı localar dışında bir Türkiye Büyük Locası (Büyük Maşrık) ve buna bağlı localar yoktu ama eksiklerini tamamlamış, Büyük Loca'yı yeniden uyandırmaya hazır, tam teşekküllü bir Yüksek Şûra (Süprem Konsey) vardı.

O tarihte Türkiye'de artık yabancı obediyanslara bağlı olarak çalışan loca yoktu.

İstanbul, Ankara ve İzmir'de örgütsüz ve mabedsiz masonlar, -masonlar loca'ya mabed derler- Yüksek Şûra'nın derlenip toparlanması ve «İsrafil surunu çalması» için sabırsızlıkla beklerlerken, Türkiye'nin çok partili demokrasi denemesine girmesi, San Fransisko Konferansı serpintilerinin ülkemize de ulaşması, kapitalist kalkınma modelinin ön plana çıkması, Dernekler Yasasında yapılan değişiklikler, sonunda beklenen günü getirdi.

5 Şubat 1948 tarihinde, Yüksek Şûra'ca, Türkiye'de Masonluğun yeniden uyandırılması yolunda tüm hazırlıklar tamamlanmış olarak İstanbul Valiliğine, Türkiye Mason Derneği adıyla bir dernek kurmak için başvuruldu.

Cemiyetler Kanununa göre resmen kurulan bu derneğin kurucuları Ticaret Odası Sicil Müdürü Mecdi Ali Akasya, emekli Vali Cevdet Hamdi Balım, emekli maliyeci Cemil Hamdi Balım, emekli polis müfettişi Muhip Nihat Kuran, Profesör Hazım Atıf Kuyucak, Kimyager Prof. Mustafa Hakkı Nalçacı ve Dr. Orhan Tahsin idiler ki, bunların tümü aynı zamanda Yüksek Şûra üyesiydiler.

Tüzükte derneğin, «üyelerinin fikrî, felsefî, ilmî, ahlakî tekamüllerine, Hürriyet, Müsavat ve Kardeşlik prensiplerinin Türkiye sınırları içinde gelişmesine çalışmak ve hayır işleriyle uğraşmak» amacıyla kurulduğu, merkezinin İstanbul olduğu yazılıydı. 1948 Aralık ayında Türkiye Mason Derneğinin İzmir Şubesi 11 Ocak 1949'da Ankara Şubesi kuruldu. Dernek ve şubelerinin resmen kurulmasından çok önce, Atatürk'ün ölümünü izleyen günlerde İdeal, Kültür ve Ülkü locaları İstanbul'da, İzmir Locası da İzmir'de gizli gizli çalışmaya başlamışlardı. Bunlar, derneğin resmen kuruluşundan sonra legale çıktılar. Sonra bunları 1949 başlarında Ankara'da Uyanış, Doğuş, Yükseliş, İnanış, Bilgi, Barış, Dikmen, Yıldız locaları izledi. İstanbul'daki localara Kardeşlik, Hürriyet, Sevgi, Atlas, Müsavvat, Libertas, Ahenk, Fazilet, Erenler locaları, İzmir'deki İzmir Locası'na da Nur, Promethee, Kemal, Gönül, İrfan, Ümit locaları eklendi.

1948-1957 yılları arasında kurulan bu 28 locanın 13'ü İstanbul, 8'i Ankara ve 7'si İzmir'de çalışmaya başlamışlardır. Bu localardan 22'si Türkçe çalışırken İstanbul, Ankara ve İzmir'de birer loca Fransızca, İstanbul'da biri Almanca öteki Rumca çalışan iki ve Ankara'da İngilizce çalışan bir loca dikkati çekmektedir. 1957'nin son günlerindeyse bu localara İstanbul'da Sedat Abut'un Üstadlığında Delta adıyla kurulan bir loca daha katılmıştır:

Uyanıştan sonra, on yıl boyunca ilk üç remzî dereceyi kapsayan 29 loca kurulurken, felsefi dereceler için de bu sürede 4 erginleşme (tekemmül) Yüksek Locası, 4 Hâkim Şapitr, 3 Areopaj ve İstanbul'da bir Tribünal (Yüksek Nur Kurulu) ve bir de Konsistuvar oluşturulup çalışmalarını sürdürmüştür. Bunların adları da şöyle sıralanmaktadır:

Birlik Tekemmül Yüksek Locası
Daima İleri Tekemmül Yüksek Locası
Le Parvis Philosophique Tekemmül Yüksek Locası
Kuruluş Tekemmül Yüksek Locası
Birlik Hakim Şapitri
İzmir Hakim Şapitri
Ankara Hakim Şapitri
Les Pionniers de L'Avenir Hakim Şapitri
İstiklal Areopajı
Akdeniz Areopajı
Ankara Areopajı

[Bunlar, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin birbirini izleyen bölümleridir. İlhami Soysal, bu kitabı okuyanların bu terimleri bildiğini öngörüyor. Bilmeyenler için bir açıklama verelim:
Tekemmül Yüksek Locası: 4. – 14. derecelerde çalışan birim (o tarihlerde geçerli)
Hakim Şapitr. 15. – 18. derecelerde çalışan birim. (Aslında "hakim" sıfatı kullanılınca, 4.-14. dereceleri de kapsayan bir birim olur.)
Areopaj: 19.- 30. derecelerde çalışan birim
Tribünal: 31. derece birimi
Konsistuvar: 32. derece birimi]

Bütün yüksek derecelerin en üst organı olan Türkiye Yüksek Şûrası, 1957 yılında Türkiye Süprem Konseyi adını almış ve bunun üstadına da bundan sonra Amir-i Hakimi Azam ya da Hakim Büyük Amir yerine Souverain Gran Commandeur denmeye başlanmıştır.

Yine yanlışlık: Türkiye Süprem Konseyi adının ve Fransızcadan dönüştürme unvanların kullanılışı 1948 yılında başlamış, 1957 yılına kadar sürmüştür.

1948-1957 yılları arasında, Türkiye Yüksek Süprem Konseyi Suveren Grand Komandörlüğü yapan üstadlar şunlardır: [*]

Dr. Op. Mim Kemal Öke

Fuat Hulusi Demirelli

Prof. Hazım Atıf Kuyucak

Bu dönemde bunlara kaymakamlık (vekillik) eden üstadlar da şunlardır :

Prof. Mustafa Hakkı Nalçacı

Ferit Zühtü Örücü

Ali Galip Taş

[Dönüştürme olan o terimin aslı, Fransızcada Souverain Grand Commandeur biçiminde yazılır. Tam Türkçe karşılığı şöyle: Egemen Büyük Komutan. Fakat bu Türkiye'de hiç kullanılmamış, Egemen Grankomandör ya da Hâkim Büyük Âmir denmiştir.]

1955 yılı, Türkiye masonları için bir yas yılı olmuştur. Çünkü bu yılda, ikinci büyük ustası Dr. Mim Kemal Öke, «ebediyet maşrıkına intikal etmiş», hemen onun ardından yerine seçilen Suveren Grand Komandör Fuat Hulusi Demirelli de aynı yılın sonunda, kendinden önceki en saygıdeğer üstadı izlemiştir.

Burada geçen şu "ikinci büyük ustası" terimiyle ne denilmek istendiği belli değil.

2:7 33. DERECELİ MASONLAR LİSTESİ

İşte şimdi yine İlhami Soysal'ın çok sevdiği şu isim listelerine geldik… Kuşkusuz, adlarını hiç duymamış olduklarınız, duyduklarınızdan çoktur.

Türkiyeli ilk 33. dereceli masonlar 3 Mart 1909 tarihinde Beyoğlu'nda Tokatlıyan otelinde yapılan bir toplantıda saptanmış ve yemin etmişlerdir ki, şöyle sıralanırlar:

Mehmet Talat Sai/Talat Paşa – Sadrazam
Mithat Şükrü (Bleda) /İttihat Terakki Gen. Sek.
Mehmet Cavit/Maliye Nazırı Cavit Bey
Rıza Tevfik (Bölükbaşı)/Filozof, milletvekili
Mehmet Arif/İttihat Terakki Merkezi Umumi azası

Nesim Mazelyah/Milletvekili
Mehmet Galip/Ayan üyesi
Mişel Noradukyan/Tüccar
David J. Kohen/Sigortacı
Osman Adli/Avukat
Fuat Hulusi (Demirelli)/Yargıç
Asım/Mebusan Meclisi Başkatibi

Daha sonra Şûrayı Âli Osmanî (Türkiye Yüksek Şûrası) şu 33. derecedeki biraderler tarafından oluşturulunca aynı yıl içinde sırasıyla şu biraderleri 33. dereceye yükseltmiştir:

Rahmi Bey/İttihat Terakki Merkezi Umumi azası
Hüseyin Cahit Bey (Yalçın)/İttihat Terakki sözcüsü
Osman Talat/Avukat
Galip Paşa/Jandarma Umum Kumandanı
Sârım Kibar/Tüccar
Katipzade Sabri
Emanuel Karasu/Mebus
Mehmet Ali Baba/Dr. Miralay
Faik Süleyman Paşa/Fırka Kumandanı, şehit general

1909'dan 1935 yılına kadar Yüksek Şûra'ca 33. dereceye terfi ettirilen mason biraderler de şunlardır:

İbrahim Müslim
Viktor Algranti/Tüccar
Moiz Fresko
Saim Hüsnü (Onat)/Şehir Emaneti Şirketler Komiseri
Tevfik Hamdi/Divanı Muhasebat Reisi
Arşen Arsenyan/Gümrükler Um. Md. lük danşmanı
İsmail Faik (Başar)/Ziraat Mühendisi
İlyas Modyano/Tabip Miralay
İsmail Hurşit/Dr.
Servet Yesari/Yargıtay üyesi
Degan/Avukat
Besim Ethem/Dr.
Halit Habbah/Belediyeci
Zeki Derviş/Polis müdürü
Moris Mayer/Tüccar
Jak Suhami/Dr.
Alber Benarsa/Tüccar
İhsan Abidin /Veteriner Prof.
Fuat Süreyya Paşa/Dr.
Eli Hoşyon/Diştabibi
Arif Ethem/Dr. Kimyager
Henri Abaof/Dr.
Rauf Rıza/Hukuk Mektebi Dahiliye Müd.
Jak Yakcel/Tüccar

Moris Benkiyat/Haliç Şirketi Müd.
Fehmi İsmail/Dr.
Fikret Takiyeddin/Dr.
Necmeddin Tahsin (Erol)/Bahriye Subayı
Hakkı Şinasi Paşa/Prof. Dr.
Nureddin Ramih/Dr.
Muhittin Osman (Omay) /Bankacı
Muhip Nihat (Kuran)/Polis Müfettişi
Muhtar Tahsin/Washington Büyük Elçisi
Edip Servet/Milletvekili
Sadrettin Kısım/Dr.
Şükrü (KAYA)/İçişleri Bakanı, CHP. Sek.
Hasan (Saka)/Başbakan
Tevfik Rüştü Aras/Dışişleri Bakanı
Mehmet Cemil (Uybadm) /içişleri Bakam
Rasim Ferit (Talay)/Dr.
Mustafa Reşat (Mimaroğlu) / Şûrayı Devlet Reisi
Kazım (Özalp) Paşa/Orgeneral, TBMM Reisi
Raşit Reşat/Emniyet Sandığı Murakıbı
Tevfik Amir/Eshabı emlâktan, akar sahibi
İsmail Ratip/Avukat
Safa Fevzi (İlksel) /Hariciyeci
Abraham Barzilay / Armatör
Yusuf Cemal Molla/Avukat
Kenan Ömer (Öner)/Avukat, İST. DP. kurucusu
Ferit Zühtü (Örücü)/İstanbul Üniversitesi Umumi Katibi
Süleyman Asaf/Milletvekili
Mustafa Hakkı Nalçacı/Prof. Kimyager
Haydar Ali Kermen/Kızılay Yöneticisi
Orhan Tahsin/Dr.
Esat Cimcoz/Dr.
Nevzat Tandoğan/Ankara Valisi
Halil İbrahim/Miralay
Feyzi Menahim/Avukat
Timoleon Agatopulos/Ziraat Bakanlığı Müsteşarı
Mim Kemal (Öke)/Prof. Dr.
Mehmet Ali Paşa/Amiral, Donanma Komutanı
Hasan Hilmi/Muhabere Miralayı
Muhittin (Üstündağ)/İstanbul Valisi, bakan.

Uyanış'tan sonra 1938-1947 yılları arasında 33. dereceye yükseltilen masonlar da şunlardır:

İsmail Memduh Altar
Ali Galip Taş
Cevdet Hamdi Balım
Hüseyin Mazlum Tozan
Halit Tekin/Dr.

Burhanettin Develioğlu
Mecdi Ali Akasya
Ziya Osman Gökşin
İsmail Hakkı Koni
Hüsamettin Fuat Sunal
Baba Kurbangil
Cemil Hamdi Balım
Cevat Abdürrahim Gücü
Kemalettin Apak
Hazım Atıf Kuyucak/Prof.
Ferit Üp

1948-1957 yılları arasında 33. dereceye yükseltilerek Süprem Konsey üyesi olan ve Umumi Büyük Müfettiş sanını alan masonlar da şunlardır:

Mehmet Raşit Erer
Hasan Yusuf Başkam/Dr.
Hamdi Nüzhet Çançar
Zühtü Kamil Ergin/Dr.
Mustafa Reşit Çavdar ,
Refet Diker
Alber Saltiyel
Ali Kemal Sarıay/General
Ferit Asco
Edvar Lübe
Herant Norodonkiyan
Marko Nahum
Mustafa Zühdü İnhan/Prof.
Cemil İpekçi/Film Prodüktörü
Saip Özer/Dr.
Ali Remzi Yiğitgüden/General
Veli Şefik Gizer/Avukat
Sadık Bigat/Fabrikatör
Ekrem Tok/Dr. Sağlık Bakanlığı Müsteşarı
Sedat Aziz Frim
Mustafa Hulki Erem/Prof.
Arman Moşe
Jak Eseyan
Macit Duruiz
Muhittin Celal Duru/Prof. Dr.
Mustafa Sakarya/Dr.
Fazlı Güleç/Vali
Cafer Ergin

Daha sonraki yıllarda 33. dereceye yükseltilen bazı masonlar da şunlardır:

Dr. Selami Işındağ. Dr. Avni Teoman Necmeddin Sahir Silen, Dr. Fikret Erkman. Cemal Kıpçak, Zeka Başaran, Demir Güzekin, Baha Çalt, Dr. Vedat Yeğinsü, Ekrem Kemal Tetik, Zerah Magar, Bünyamin Sobron, Leon Benozziyo...

İsimleri gördük… Fakat tüm bu süreler içinde Türkiye'deki Masonlukta neler olmuş, kim neler yapmış, bu konuda bilgi yok.

Niçin yok?

Çünkü bu kitabın konu başlığı "Niçin Masonluk Değil"

Masonlukta olan bitenler, isimleri verilen masonların ve locaların yaptıkları, bu kitabın ilgi alanı değil. Masonluk ile bağlantılı olarak olumsuz hangi nitelikli varsa bu kitapta özet olarak var ama olumlu nitelik taşıyan hiçbir şey yok.

Verilen isim listelerinin 1964 sonrası ise hemen hemen hiç yok. Oysa bu kitap 1984 yılında basılmış. Anlaşılan o ki, İlhami Soysal bu isimleri daha önce yayımlanmış kitaplardan almış; fakat sonrasını araştırmamış. Belki de gereksiz bulmuş.

2:8 TÜRKİYE MASONLUĞUNU DÜNYA MASONLUĞUNA TANITMA ÇABALARI

Türkiye Masonluğu, bazı kaynaklara göre Kırım Savaşı'nı izleyen günlerde, 1857'de Grand Loge de Turquie /Türkiye Büyük Locası adıyla bir büyük locanın kurulmasıyla oluşmuştur. Bu büyük locaya bağlı altı loca kurulduğu, bunlardan birinin adının da Osmaniye olduğu ve Türkçe çalıştığı yolunda da söylentiler vardır ama bu konuda kesin kanıtlar bulunamamıştır.

İlhami Soysal, bu konuyu biraz daha derinleşmesine araştırsaydı, aslında bu büyük locanın hiçbir zaman ulusal (millî) bir niteliği olmadığını, o adı taşısa bile Türkiye Masonluğu'ndan sayılamayacağını, zaten ömrünün de kısa sürmüş olduğunu görecekti. Aslında belki görmüştür ama yazmamış. Bunun "Niçin Masonluk Değil?" başlığıyla da bağlantısı kurulamaz.

Buna karşılık, 1861 yılında İstanbul'da Mısırlı Prens Halim Paşa, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti gelenekleri içinde Fransız Yüksek Şûrasından patent alarak (patent, düzenli kurulan her locaya Büyük Loca tarafından verilen kuruluş ve çalışma izni demektir) ilk Türkiye Yüksek Şûrasını kurmuştur. Bu konuda belgeler vardır.

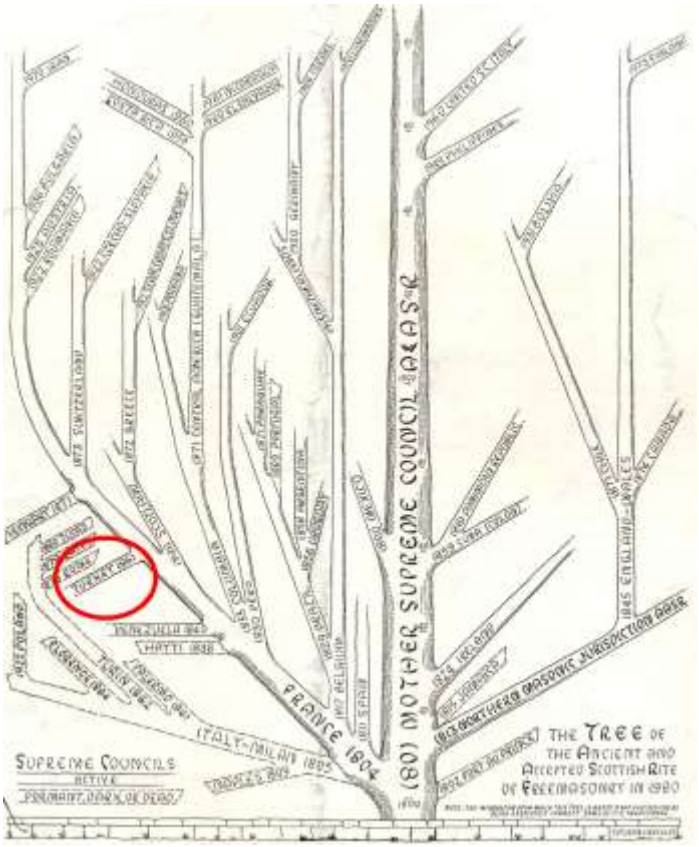
Aslında Muhammed Abdülhalim olacak ama o pek önemli değil. Asıl önemli olan bunun büyük loca ile bir ilgisi olmadığı…

Bu ilk kuruluş yani ilk Yüksek Şûra, Amerika Birleşik Devletleri Güney Jüridiksiyonu merkezi Charleston kentindeki Birleşik Yüksek Şûralar Anası (Müttehid Yüksek Şûralar Validesi) denilen Ana Yüksek Şûra tarafından da 1869 yılında kuruluşu onaylanmış bir Yüksek Şûra idi. Ne var ki, bu ilk Yüksek Şûra, o günlerde İstanbul'daki saltanat değişikliği ve Mısır'la Osmanlı İmparatorluğu'nun ilişkilerinin bozulması nedeniyle çalışmaya başlamadan kurucularının da ardı ardına ölmesiyle, hiçbir varlık gösteremeden ortadan kalkmıştır.

Türkiye'de ilk Yüksek Şûrayı kuran Mısırlı Prens Halim Paşa, Mısır'da tekris edilerek mason olmuş, Fransız Yüksek Şûrası üyeliğine kadar yükselmiş bir zattır. (Tekris, Masonluğa alınan bir kişi için locada yapılan tören demektir.) Prens Halim Paşa, sonradan Osmanlı İmparatorluğu'nda sadrazamlık yapan Prens Sait Halim Paşa'nın babası ve 1909'da ikinci kez İstanbul'da Türk Yüksek Şûrası'nı kuran Mısırlı Prens Aziz Hasan Paşa'nın da amcasıdır.

Bir sonraki paragraf, "Yaşama geçme olanağı bulamamakla birlikte" diye başlıyor. Hayır. Şûrayı Âlîyi Osmanî adlı bu ilk yüksek şûra yaşama geçmiştir. Nitekim Türkiye'de Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ni uygulayan kuruluşların hepsi, tarihsel başlangıçlarını bu oluşuma bağlar. Bu kuruluşun ömrü pek uzun sürmemiştir ama tarihsel bakımdan sonrası da vardır.

Nitekim Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti yüksek şûralarının kuruluş tarihlerini gösteren ağaç biçimindeki bir çizimde, bu kuruluşun, tarihsel bakımdan diğer birçoklarından önce geldiği görülmektedir. [Bu arada şu "jüridiksiyon" teriminin de anlamını belirtelim. İlhami Soysal, bunun herkes tarafından bilindiğini sanmış galiba! Fransızcadan dönüştürme olan bu sözcük, Masonlukta iki anlama gelir: 1- Herhangi bir mason kuruluşu ya da örgütünün, masonik çalışmalar yapma ve yaptırma konusundaki yetkisinin ya da otoriter egemenliğinin alanı; 2- Masonluğun özellikle yüksek derecelerinde, belli bir ritte çalışan masonik birimlerin topluluğu ve bu birimleri yöneten otoriter organ. Buradaki ikincisi oluyor.]

Yaşama geçme olanağı bulamamakla birlikte, 1861'deki Fransız Yüksek Şûrası'ndan patentli ve Güney Jüridiksiyonu'nca da onaylanmış ilk Türkiye Yüksek Şûrası'nın bir anlamda yeniden uyandırılması diye de yorumlanabilecek olan 1909 yılında kurulan Yüksek Şûra, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti kurallarına göre oluşturulmuştur. Yani İtalya Yüksek Şûrası, Fransa Yüksek Şûrası ve Belçika Yüksek Şûrası, Mısır Yüksek Şûrası'nı görevlendirerek, Türkiye Yüksek Şûrası'nın kurulmasına patent vermişlerdir.

Ancak, İngiliz ve İskandinav Yüksek Şûraları bu kuruluşa soğuk davranmışlar ve düzenliliğini kabul etmemişlerdir. Hatta Türkiye Yüksek Şûrası'nın kuruluşuna yardım eden Josef Sakakini'nin İngiliz Masonluğuyla olan ilişkilerini de kesmişler ve bir tür, Türkiye Masonluğuna cephe almışlardır. Bu ise, Türkiye Masonluğu'nun ta o yıllardan 1957'lere kadar en büyük yürek yarası olmuştur. İngiltere Büyük Locası'na göre, patentası kendinden ya da kendisine bağlı obediyanslardan alınmadan kurulan Büyük Localar ve Yüksek Şûralar düzenli mason sayılmamaktadır. Düzensiz sayılan masonların ise, düzenli masonlar önünde hiç bir değeri yoktur.

Hep yanlışları belirtmek gerekiyor… Bir kere İngiliz ve İskandinav yüksek şûraları yoktur. O ülkelerde Masonlukta uygulanan yüksek derece sistemleri farklıdır. Burada söz konusu edilen İngiltere Büyük Locası değil, İngiltere Birleşik Büyük Locası'dır. Bunun da yüksek şûralar ile bağlantısı yoktur; sadece büyük localar ile vardır. Belirtilen o "hiçbir değeri yoktur" sözü ise, sadece İngiltere Birleşik Büyük Locası ve onun dünya çapında otoritesini benimseyen mason kuruluşları, Anglosakson Masonluğu denilen kanat için geçerlidir. Nitekim izleyen paragraflar, bunun Türk Masonluğu üzerindeki etkisini gösterecek.

İşte, bu düzensiz sayılma ezikliğini hep içinde taşımış Türkiye Masonları, özellikle İkinci Dünya Paylaşım Savaşını izleyen günlerde Türkiye'nin kapitalist blok ülkeleriyle içli dışlı olmaya başladığı bir dönemde yeniden uyandıklarında, gözlerini bir kez daha İngiltere Büyük Locası'na dikmişlerdir. Bu Loca'ca tanınmayı ön planda amaç bellemişlerdir. Nitekim Türkiye Masonluğu içinde 1948-1956 yıllarında sürüp giden çalkantılar bir ölçüde çözülüp de Türkiye Büyük Locası yeniden oluşturulduğunda, dönemin ilk Büyük Üstadlığına seçilen En Saygıdeğer Büyük Üstad Ahmet Salih Korur, dünyadaki tüm düzenli obediyanslara başvurarak, Büyük Locasının tanınma ve tanışma isteklerini iletmiştir.

Eziklik!... Öyle bir şey yok. Türk Masonluğu, 1921 yılında kurulmuş olan ve kısaca A.M.I. diye anılan Uluslararası Masonluk Birliği içinde yer almıştı. Fakat bu Anglosakson Masonluğu ile uyuşamayan Liberal Masonluk kanadıydı ve başını da Fransız mason kuruluşları çekmekteydi. Gerek Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde gerekse Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında en önemli yabancı dil de Fransızcaydı. Fakat İkinci Dünya Savaşı sonrasında, özellikle Türkiye Kore Savaşı'na katılınca ve ardından 1952 yılında NATO'ya girince, ülkenin uluslararası boyuttaki tutumu, kültürü ve öncelikli yabancı dili değişime uğramış, Fransızcanın yerini İngilizce almıştı. İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın daha 1929 yılında başlattığı bir girişim, Uluslararası Masonluk Birliği'ni olumsuz yönde etkilemiş ve sonunda bu kurum kapanmak zorunda kalmıştı. Dolayısıyla, Demokrat Parti'nin iktidarda olduğu 1950'li yıllarda, Türkiye'de, hemen her kesimde olduğu gibi masonlar arasında da İngilizlerin ve Amerikalıların önder olduğu Anglosakson Masonluğuna doğru bir eğilim belirmişti. [Bu arada bir ek not: O tarihte "en saygıdeğer diye bir sıfat yoktu. Bunun eş anlamlısı "en muhterem " (bir diğer seçenek olarak "pek saygıdeğer" sıfatlarının kullanımı çok daha sonradır.

1956'da yapılan bu başvurulara, 1958'lerde önce Hollanda Büyük Locası'ndan, ardından da ABD'nin Kansas Büyük Locası'ndan olumlu yanıt almıştır. Ama ondan sonra da bu tanımaların ardı kesilmiştir. Döneminin kudretli Başbakanı Adnan Menderes'in Başbakan kadar kudretli müsteşarı olan Ahmet Salih Korur, işin peşini bırakmamıştır. 1958'de yeniden Büyük Üstad seçildiğinde, Türkiye Büyük Locası Büyük Katipliğine seçilen Enver Necdet Egeran'ı bu işi izlemekle görevlendirmiştir.

Egeran bir dizi girişimlerde bulunmuş, geziler yapmış, yazılar yazmış, konuklar çağırmış, İsviçre ve Almanya'nın düzenli büyük localarının da Türkiye Büyük Locası'nı tanımalarını sağlamıştır.

Burada "düzenli" denilen, Anglosakson Masonluğu topluluğu oluyor. Aslında Türkiye'de "muntazam" terimi kullanılır. Liberal Masonluğa öteden beri "düzensizlik" (gayrimuntazamlık) yakıştırılmıştır İlhami Soysal da aslında bireysel dünya görüşüne hiç uymasa da bunun peşinden gitmiş. Kim bilir, belki de sayıca daha fazla oluşundan ötürü…

Sonra İskoçya Büyük Locası Büyük Katibi ile yazışmalar yapmıştır. Bütün bu çalışmalar 1970'lere kadar sürmüştür. Ancak ondan sonradır ki, daha liberal olan Fransız ritüelleri terk edilerek yerlerine, İngiliz ritüelleri alınmış ve Türkiye Büyük Locası'nın İskoç Büyük Locası tarafından yeni baştan düzenlenmesi kabul edilmiştir.

Ne Fransız ritüelleri doğru, ne de İngiliz ritüelleri… Başında yani 1909 yılında Türkiye'de uygulanan ritüellerin Fransız (daha doğrusu Belçika) ritüellerinden esinlenilerek oluşturulduğu doğrudur; hatta bir süre doğrudan Fransızca kullanılmıştır. Fakat bunlar tıpatıp uygulanmamış, bir yerel kimlik kazandırılmıştır. İngiliz ritüelleri ise Türkiye'de hiçbir zaman aynen uygulanmamış, büyük ölçüde önceki ritüeller biraz değiştirilmiştir. Bunun yürürlüğe konuluşu 1970 yılında başlar ama şu sözü edilen "Türkiye Büyük Locası'nın İskoç Büyük Locası tarafından yeni baştan düzenlenmesi" yani bir tür kutsama töreni olan ve Masonlukta "konsekrasyon" denilen uygulamanın tarihi 1965'tir. Üstelik bu, bir kararla değil, bir "oldu bitti" (emrivakî) tarzında gerçekleştirilmiştir. Nitekim sonradan oluşan ayrışma, özellikle bu nedenledir.

Ne var ki, bu yüzden de Türkiye Masonları arasında, yeni ayrılıklar ve bölünmeler doğmuştur. Bu, İngiltere Büyük Locası tarafından tanınmak tutkusudur ki, Türkiye Masonluğu'nu bugün, biri İngiltere Birleşik Büyük Locası ve ona bağlı öteki obediyanslarca tanınan Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası, öteki de Fransız Liberal Masonluğu'na yakın Türkiye Büyük Mason Mahfili adlarıyla anılan iki başlı bir duruma getirmiştir.

[Bilgi: Masonlukta "hür ve kabul edilmiş" sıfatı sadece Anglosakson Masonluğu topluluğunda kullanılır. Dolayısıyla, Türkiye Büyük Locası, 1957 yılında bu sıfatı kullanmaya başlayınca hiçbir şey değişmiş olmasa da Anglosakson Masonluğu doğrultusunda bir eğilimin doğduğu ortaya çıkmaktadır. Aslında, o tarihte gerçekten de Türk Masonluğu'nda bir değişim olmamıştır ama masonların masonik bilgilerinin yetersizliği nedeniyle bunun farkına varılmamış, varılsa bile işin başında Ahmet Salih Korur'un yer almakta oluşu, herhangi bir itiraza olanak tanımamıştır. Burada sözü edilen Türkiye Büyük Mason Mahfili, günümüzde Özgür Masonlar Büyük Locası adını taşıyan obediyansın ilk adıdır.]

Kuşkusuz bu bölünmede, İngiliz Masonluğu tarafından tanınmanın yanı sıra, daha başka gelişmelerin ve çekişmelerin de rolü olmuştur ki, bunların en başında, 1964 yılında bir «münkir mason» un Adalet Partisi Genel Başkanlığına seçilmek isteyen Süleyman Demirel'in mason iken «mason değilim» demesi ve bu konuda, başta Necdet Egeran bir takım masonların Demirel'e düzmece bir belge vermeleri ve bunun masonlar arasındaki tepkileri gelmektedir.

Bu anlatım, yazılışı bakımından pek iyi olmasa da doğrudur. Süleyman Demirel bir zamanlar Masonluğa girmiş fakat hayli kısa sayılabilecek bir süre sonrasında ayrılmıştır. Derneğin üye kütüğündeki bir çelişkiden yararlanılarak, -aslında Masonluğa girmiş bulunduğunu kanıtlayan bir belge bulunmasına karşılık- ona dernekte üye kaydının bulunmadığına ilişkin bir yazı verilmiştir. Bu da tam Büyük Loca'nın Anglosakson Masonluğu'na katılabilmesi için aktif girişimde bulunulan bir tarihe denk düşmüştür. Bunun üzerine bu olay, ilgili masonları, aslında öncelikli olması gereken diğerinden daha önemli tutarak tepki göstermelerine yol açmıştır.

2:9 MASONLAR ARASI BÖLÜNMELER

1948'de, İstanbul'da Türk Mason Derneği resmen ve yeniden kurulduğunda, ortada bir Türkiye Büyük Locası bulunmamaktaydı. Sadece, 1935'deki fırtınadan sonra ayakta kalabilmiş ve çalışmalarını gizlice sürdürmüş, Yüksek Şûra vardı. Dolayısıyla, 1948 sonrası ilk üç dereceden masonların çalışması için kurulacak locaların patentasını, bu kuruluş vermek durumunda kalmıştı. 1948-1956 arasına kurulan localar hep bu patenta ile kuruldu. Oysa kural, bu localara, düzenli kurulmuş bir Büyük Loca'nın patenta vermesi ve bu locaları kendisine bağlaması biçimindeydi.

İlhami Soysal "patenta" diyor. Türkçede böyle bir sözcük yok, sondaki "a" fazla ama ne demek istediği anlaşılıyor. Fakat burada "vermek durumunda kalmak" diye bir şey de yok. Yeniden etkinliğe geçen ve bu kez Süprem Konsey adını kullanan Yüksek Şûra öylesini uygun ve gerekli görmüştü. Simgesel derecelerde çalışan locaları da kendi yönetimi altına almak istiyordu.

Türkiye Masonları arasında, bu konudaki anlaşmazlık yıllarca sürdü. Türkiye Yüksek Şûrası'nın, Türkiye Büyük Locası için patenta vermeye yetkisi var mıydı yok muydu? Bu sürekli tartışıldı. Yıllar boyunca çeşitli formüller denendi. Büyük Loca Türkiye Yüksek Şûrası denetiminde mi, olacaktı yoksa onunla eş düzeyde miydi? Patenta, kimden nasıl alınacaktı? Türkiye Büyük Locası'nın merkezi nerede olacaktı? İstanbul'da mı Ankara'da mı? Bir ara, İstanbul, Ankara ve İzmir'de ayrı ayrı üç Büyük Loca oluştu. Sonunda 1957 yılında Türkiye Büyük Locası ile Süprem Konsey (Türkiye Yüksek Şûrası) arasında bir konkordato [*] imzalandı. İki kuruluş da eş değerde olacak ve birbirlerine karşı bağımsız tutumda bulunacaklardı. Büyük Loca'nın Büyük Üstadı Ahmet Salih Korur ve yardımcıları Büyük Hatip Galip Menteşe ile Büyük Katip İbrahim Hoyi bir tarafta, karşı taraftan Suvren Grand Komandör Hazım Atıf Kuyucak ile, Yüksek Şûranın Büyük Umumi Katibi İsmail Memduh Altar ve Büyük Umumi Hatibi Necmeddin Tahsin Erol, yedi maddelik bir konkordato imzalayarak bu düğümü çözdüler.

[Konkordato: İki kuruluş arasında ilişkileri düzenleyen bir anlaşma.]

21 Nisan 1957'de imzalanan bu konkordato ile düğüm bir ölçüde çözüldü ama süreklilik taşımadı. Derken 1964 yılında, Süleyman Demirel'e mason iken, mason değil diye belge verilmesi olayı ortalığı karıştırdı.

Ortalığı karıştırdığı hatta çok karıştırdığı doğrudur.

Türkiye Büyük Locası, Yüksek Şûra'nın, Büyük Loca'ya bağlı olması gereken localarının işlerine karıştığı görüşündeydi. Yüksek Şûra ise, Büyük Loca Büyük Üstadı Necdet Egeran'ın sahte belge düzenleyerek Masonluğa ağır bir darbe indirdiği görüşünü savunuyor, Egeran'ın Masonluktan çıkarılmasını istiyordu. Çekişmeler, karşılıklı suçlamalar sürdü gitti.

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası Genel Kurulu 28 Nisan 1965'de toplantıya çağrıldı. Kargaşadan ötürü bu toplantı ancak 1 Mayıs 1965'de yapılabildi. Bu toplantıda da Masonluk kurallarına uymayan tartışmalar oldu. Sonunda Necdet Egeran Büyük Üstadlığa seçildi. Yüksek Şûra, Haysiyet Divanı'nı topladı. 33. derecedeki eski Büyük Üstad Dr. Ekrem Tok'u bir yıl süreyle Masonluk hak ve hizmetlerinden uzaklaştırma kararı aldı. Büyük Loca'ya Büyük Üstad seçilmiş 29. dereceden Necdet Egeran'ı da kesinlikle Masonluktan çıkarma kararına vardı.

Bu durum, Yüksek Şûra ile Büyük Loca'yı iyice karşı karşıya getirdi. Localardaki ve yüksek mahfillerdeki ("yüksek derecelerde çalışan birimler" denmek isteniyor) bu dalgalanmalar bütün bir 1965 yılı boyunca sürdü gitti. Egeran, Masonluktan istifa ettim dedi, sonra locam kabul etmedi dedi ve eski büyük üstad olarak bir oturumu yönetti. Sonunda, Türkiye Büyük Locasıyla, Türkiye Yüksek Şûrası arasındaki çekişmeler öyle bir hale geldi ki, Büyük Loca, Yüksek Şûra'nın gereksizliğini ilan etti. Yüksek Şûra'da kalan masonları düzensiz saydığını belirtti.

Bu kez, Büyük Locaya bağlı localardan istifalar başladı. İstifa edenler yeni localar kurdular. Ardından bu yeni bağımsız localar, Türkiye Büyük Locası'na karşılık 4 Haziran 1966'da Türkiye Büyük Mason Mahfili'ni kurdular. Büyük Üstadlığa da Orhan Hançerlioğlu'nu getirdiler.

Böylece Türkiye'de, Dernekler Yasası'na göre oluşmuş dört mason derneği ortaya çıkmıştır. Bunlar;

Türk Yükseltme Cemiyeti
Türkiye Kültür ve Fikir Derneği
Türkiye Mason Derneği
Türkiye Büyük Mason Mahfili Derneği

Buraya bir eleştiri yerleştirmek gerekiyor. Çünkü bu kitap 1984 yılında yayımlanmış. Fakat uygulanması birkaç yıl sonra olsa da 1973 yılında Dernekler Kanunu'nda yapılmış olan bir değişiklikle bu dernek adları değişmiş, İlhami Soysal bunu ya bilmiyor ya da önemsiz sayarak geçiştirmiş. Ancak, bunu şimdi hemen eleştirmeyelim; izleyen paragraflarda bu dernekler ile ayrıntılara da giriliyor. Eleştirilerimizi her biri için ayrı ayrı olmak üzere sonraya saklayalım. Bunlar çok mu önemli?... Olmayabilir ama ciddi bir kitapta böyle yanlışların yapılmaması beklenir.

Türk Yükseltme Cemiyeti, Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'nın yasal adıdır. Yani Masonluğun İngiltere Birleşik Büyük Locası'nca düzenli sayılan ilk üç derecesini kapsayan Mavi Masonluğun resmi adıdır. Merkezi, Ankara'da Kızılay, Tuna Caddesi 17 numarada, İstanbul'da, Tünel, Nuri Ziya Sokakta da büyük bir mahfeli vardır.

Öncelikle yer bakımından hayır… Bu büyük locanın merkezi başlangıçta Ankara'da iken, 1960 yılında İstanbul'a taşınmıştır.

"Türk Yükseltme Cemiyeti" adı tarihsel bakımdan eskide kalmıştır. 1957 yılında bu kuruluşun adı Türk Yükseltme Derneği olmuştur. Ancak yasal olarak adının başındaki "Türk" sözcüğünün kaldırılması bir sorun oluşturunca. 1981 yılında bunun yerine Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Derneği adı getirilmiştir.

Türkiye Kültür ve Fikir Derneği ise, masonlar arası bölünmeden sonra 33. dereceye kadar olup da bir Yüksek Şûra (Süprem Konsey) oluşturan ve eski Yüksek Şûradan ayrılan masonların kuruluşunun resmi adıdır.

Bu kuruluş Süprem Konsey adını hiç kullanmamıştır; masonik bakımdan hep "Türkiye Yüksek Şûrası" denmiştir. Dernek açısından ise, 1975 yılında Bakanlar Kurulu"na başvurmuş ve "Türkiye" adını kullanmaya devam hakkını elde etmiştir.

Türkiye Mason Derneği ise, 1909'dan bu yana sürüp gelen Yüksek Şûra'nın (Süprem Konsey) Cemiyetler Yasası'ndaki resmi adıdır ve 1948 yılında kurulduğu için en eski mason derneğidir. İlk dereceden 33'üncü dereceye kadar masonları bünyesinde bulundurduğundan mavi ve kırmızı localardan oluşmaktadır.

[Mavi localar: 1.-3. derecelerde çalışan localar. Kırmızı Localar: Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 4.-30. derecelerinde çalışan loca benzeri birimler.]

Türkiye Büyük Mason Mahfili ise, bölünmeden sonra Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'ndan kopanların oluşturdukları Büyük Loca'nın (Grand Loge) resmi adıdır. Merkezi, İstanbul'da Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi 111 numaradadır.

Bu kuruluş 1992 yılında Özgür Masonlar Büyük Locası adını aldı ama elbette bu kitabın basıldığı tarihte Büyük Mason Mahfili adını taşıyordu.

Süprem Konsey ise Hazım Atıf Kuyucak'ın Grankomandör iken 4 Ekim 1970'de vefatı üzerine bu göreve 24 Aralık 1972'de Dr. Selami Işındağ'ı getirmiştir. Işındağ da 1980'e kadar bu görevde kalmıştır.

Yine yanlış… 1970 - 1972 yılları arasında bu görevi Ali Galip Taş yürütmüştür. Selami Işındağ ise bu görevi 1988 yılında bırakmıştır yani kitabın yayınlandığı tarihte henüz görevdeydi.

3. BÖLÜM

3:1 EVET, NİÇİN MASONLUK DEĞİL?

Şimdi, tanımı, tarihçesi, yandaşları ve karşıtları Masonluk için neler demişler, bu konuları kuşbakışı da olsa gördükten sonra, en baştaki soruya, Niçin Masonluk Değil? sorusuna gelebiliriz.

Bu soruya yanıt vermeden önce, gelin pek yeni bir tarihte, 12 Ağustos 1984 tarihinde, YÖK Başkanı Prof. İhsan Doğramacı ile yapılmış bir söyleşiden bir bölümü birlikte okuyalım. Söyleşiyi yapan Emin Çölaşan soruyor:

«- Hocam siz mason musunuz?»

Prof. Dr. İhsan Doğramacı cevap veriyor:

«- Ankara'ya ilk geldiğim zamanlarda bazı profesörler "Buraya girmek insanlığa bir hizmettir" diyerek beni alıp oraya götürdüler.»

«- Mason Locasına mı?»

«- Evet... Ancak asistan alındığı bir sırada mason olan bir baba, çocuğunun alınmasını benden isteyince ve bunu bir dayanışma olarak gösterince, bunu yapamayacağımı söyledim. O günden sonra ne toplantılarına gittim, ne de ilgim oldu.»

«- Yani mason değil misiniz?»

«- Bunu siz, istediğiniz gibi değerlendirin efendim. Çalışma arkadaşlarım iyi bilirler ki, hiçbir zaman iltimasa yer vermedim ve hatır için iş yapmadım. Kararlarımda dostluk, hiçbir zaman tercih sebebi olmamıştır.»

İlginç bir konuşma...

Birtakım profesörler, İhsan Doğramacı'yı almışlar, gençlik günlerinde mason yapmışlar. Buraya gitmek insanlığa hizmettir demişler...

Mason olmak öyle kolay bir iş değil. Önüne gelen, ben mason olmak istiyorum deyip mason olamaz. Belli ve çok katı kuralları var. Birinin mason olmayı istemesi o kadar önemli değil. Masonların birini aralarına almaya karar vermeleri önemli. Bu karar olmadı mı, mason olunamaz.

Masonlar da bir insanı durup dururken aralarına almazlar. Masonluğa alınmak için bir insanda geleceğe ilişkin bazı belirtiler, işaretler görmek gerekir. Bu belirtiler ve işaretler de «haricî dünya» denilen Masonluk dışı dünyadaki insanın Masonluk için bir şeyler vaat etmesi, bir şeyler umdurmasıdır.

Yani bir insanın o günkü yeri önemliyse, gelecekte önemli görevlere gelmesi söz konusuysa, böyle biri Masonluk dünyasına katılma şansını taşıyor demektir. Yoksa sıradan birinin, geleceği sınırlı birinin salt ben mason olmak istiyorum deyip masonluğa girmesi biraz zordur.

Anlaşılıyor ki, Dr. İhsan Doğramacı'nın profesör ve mason arkadaşları da onda geleceğin üniversite rektörü, YÖK başkanı olma belirtilerini görmüşler, mason locasına almışlardır.

Konu, özelde bu kişi olunca belki ama bunu genelleştirmek olanaklı değildir. Çok da yanlıştır. Öyle olsaydı, tüm masonların toplumda önemli bir yer tutmuş olmaları gerekirdi. Masonluğa girmiş olanların büyük çoğunluğu ise sıradan insanlardır. Gelişmiş kişi olmaları da gerekmez; gelişebilir bir nitelik taşımaları gerekir. Masonluğun ortamında kendilerini geliştirmeleri, sonra çevrelerine ve giderek insanlığa yararlı olmaları beklenir.

Dahası da var... Mason olmak için, sıkı bir denetimden geçmek, gözleri bağlanıp kılıç şakırtıları arasında birtakım törenlere katılmak, sorgulamalardan geçmek, vasiyetnameler yazmak, önlükler kuşanmak, kuru kafalara el basıp and içmek gibi şaşırtıcı ve çarpıcı törenlere katlanmak gerekir.

Masonlukta törenlere çok önem verilir. Ezoterik sistem izlendiği için bu törenler de kapsamında birtakım öğretim öğelerinin yer aldığı bir ritüele uyarak gerçekleştirilir. Bu, sadece Masonluğu özgü değildir. Bu yöntemi uygulayan daha birçok kurum vardır. Ancak bu anlatımda abartılı yanlışlar da var. Teker teker bakalım:

Mason olabilmek için bir denetimden ya da incelemeden geçmek gerektiği doğrudur. Çünkü masonlar, aralarına Masonluğun gereklerine uyabilecek olanları seçerek alır. Fakat bu seçme olgusu, istekli kişi hakkında inceleme yapılması da salt Masonluğu özgü değildir. Ezoterik bir tarzda çalışan kurumlara özgü de değildir. Herhangi bir derneğe üye olmak isterseniz, sizi hemen buyur etmezler. Her derneğin bu bağlamda kendine özgü kuralları vardır ve bunlar başvuran kişinin mutlaka incelenmesini gerektirir.

Gözlerin bağlanması… Bunun Masonluğa giriş töreninde uygulandığı doğrudur. Fakat bir gerekçesi vardır. Kimileri bunu bir gizlilik gereği, adayın çevresini ve orada bulunan masonları görmemesini sağlamak için uygulandığını sanır. Bir süre için görmemesi içindir ama gerekçesi o değildir. Ritüelik törende öncelikle söylenilecek sözler, yer yer diyaloglar çok önemlidir. Bunun için de adayın, bilmediği çevre ile ilgilenmemesi kulağını dört açması, ses ve söze konsantre olabilmesi bakımından bir süre için görme duyusundan yoksun bırakılır.

Kılıç şakırtıları… Bazı mason localarında uygulanır ama önemli olan kılıç değil, şakırtı da değil, gürültüdür. Bu da törenin bir bölümünde ritüelin gereğidir.

Sorgulamalardan geçmek… Evet, ritüelin gereği uyarınca adaya birtakım sorular yöneltilir ve bunları yanıtlaması beklenir. Bu bağlamda asıl önemli olan da adayın bu sorulara vereceği yanıtlar değil, ardından ilgili konuda yapılacak açıklamalardır.

Vasiyetnameler yazmak… Çoğul değil, tekil olarak bir "vasiyetname" olarak anılan bir açıklama belgesi söz konusudur. Bunun da bir amacı vardır: Adayın geçmişini ve olası geleceğini düşünerek, yaşamda kendisine nasıl bir yol çizmesi gerektiğini belirlemesini sağlamak.

Önlükler kuşanmak… Yine çoğul değil tek bir önlük. Bu törenin sonrasında yani adaya mason sıfatı verildikten sonra gerçekleşir. Her mason, loca toplantılarına bir önlük takarak girer. Önlük, geleneksel olarak çalışmanın simgesidir. Öncelikle beyazdır ve bu rengin de salt Masonluğa özgü olmayan bir simgesel anlamı vardır. Hem sadece önlük değil, eldivenler de var.

And içmek… Evet, törenin sonunda ritüel gereğince uygulanır. Fakat "kurukafalara el basmak" diye bir şey yok.

Bunların hepsinin anlamı vardır. Masonluğa girerken bu kurum hakkında pek az bilgisi olan bir kişi için yer yer "şaşırtıcı" olabilir ama "çarpıcı" denilmesi abartıdır.

Dr. Doğramacı, tüm bunlara da katılmış, önce bir «**çırak**» olarak Mason locasına gitmiş gelmiş. Belli eğitimlerden geçmiş, «**kalfa**»lığa yükselmiş Yeniden eğitimden geçmiş, kendini yetiştirmiş, «**usta**» olmuş, «**Masonluk sırlarını**» öğrenmiş.

Elbette öyle olur. Masonlukta birtakım meslek unvanlarının, profesörlük, generallik, hangisi olursa olsun başka mevkilerin ve makamların yeri yoktur. Orada öğrenilen «Masonluk sırları» diye bir şey de yoktur.

Bütün bunlar kolay işler değil... Belli kuralları, belli törenleri, belli eğitimleri ve süreleri var... Bütün bu evrelerde Sayın Doğramacı hiç rahatsız olmamış. İstenilen her şeyi yapmış... Sonra aradan yıllar geçmiş. Günün birinde bir «**birader**»i, -masonlar birbirlerine birader ya da kardeş derler- ufacık bir dayanışma örneği göstermesini istemiş. Doğramacı buna dayanamamış, kabul etmemiş. Etmeyince de Masonlukla ilişkisini kesmiş...

Bu bir söylenti, bir dedikodu… Birçok mason, sonradan kendi bildiği bir gerekçeyle Masonluktan ayrılabilir. Bunun o kadar çok örneği vardır ki…

Tabii Doğramacı, Emin Çölaşan'la konuşmasında söylemiyor ama herhalde biliyor. Masonluğa girilirken, bu yolun çıkışı olmayan bir yol olduğu, Masonluktan ayrılmanın ve hele sırlarını açıklamanın ağır bir suç olduğu, mason adayına anlatılır. Bu konuda kendisinden söz almaktan öteye, and içirilir. Mason olacak, Masonluk sırlarını açıklarsa boynunun kesilmesine, gözlerinin kör edilmesine razı olacağı yolunda peşin peşin yemin eder.

Dehşetli bir abartı… Yanlış bilgi, yanıltıcı yönlendirme. Sırların (!) açıklanmasının ağır suç olması diye bir şey yok. And içmek var ama böyle bir kapsamda değil. Hele boynunun kesilmesi, gözlerinin kör edilmesi gibi şeyler… Bunlar Masonluğun çok eski dönemlerinde **simgesel bir anlam taşımak üzere** varmış ama çağımızda yok.

Masonlar kendi kararlarıyla aralarından atmadıkça bir mason kendi iradesiyle Masonluktan çıkamaz. Olsa olsa Masonluk deyimiyle «uykuya yatar» ya da yatırılır. Bu Masonluktan çıkmak değildir. Çünkü gerektiğinde tekrar «uyandırılacaktır.» Sözlerinden anlaşıldığına göre, Prof. Dr. İhsan Doğramacı da böyle uykuya yatanlardan...

Bu da yanlış… Masonluktan çıkılabilir. Çünkü Masonluk bir kurumdur. Masonlar da kalmak gibi isterlerse gitmekte de özgürdür. Fakat kullanılan o simgesel terim yani "uykuya yatmak", bir masonun ayrıldıktan sonra geri dönebilmesi, -simgesel terimle "uyanması"- olanağı vardır; doğrudur. Ancak işin önemli yanı, "Ben geri dönüyorum" diye kendi istemiyle geri dönemez. Bunun için, geri dönüşünün, daha önce üyesi olduğu loca tarafından kabul edilmesi gerekir.

Bir önemli nokta daha var:

Bir kere mason olan, artık ömrü boyunca, kendisine mason musunuz diye sorulduğunda, «**hayır mason değilim**» diyemez. Bir masonun sorulduğunda mason olduğunu saklaması, Masonluğa hakarettir. Ancak, aynı biçimde, bir masonun durup dururken kendisinin mason olduğunu açıklaması da masonlarca tasvip edilecek bir tutum sayılmaz. Hele masonlar bir başka kardeşlerinin Masonluğunu açığa çıkaracak bir şey söylemeye yetkili değildirler.

Bir masonun, kendisine sorulduğunda, mason olduğunu saklaması ya da bu soruya apaçık bir yanıt vermemesi Masonluğa hakaret falan değildir. Bu bireysel bir tercihtir; isteyen söyler, istemeyen söylemez. Kişinin bu hakkını kullanmasına karışılamaz.

Doğramacı, bütün bunları bilen bir kişi olarak, mason değilim demiyor. Kendisine hangi biraderin torpil için başvurduğunu da söylemiyor. Kullandığı «**dayanışma**» sözcüğü de ilginç. Bu bir mason deyimidir... Mason biraderler, kendi aralarında çeşitli işaretler ve sembollerle tanışır ve dayanışırlar. Bir mason kardeş yardıma gereksinim duyar da karşısındaki mason kardeşine kendisinin mason olduğunu belirtir ve yardım isterse, yardım istenen, iki eli kanda olsa o kardeşine yardımda bulunmaya mecburdur.

Doğramacı diyor ki, ben bu yardım isteğini haksız olduğu için reddettim ve Masonlukla ilişkilerimi soğuttum... Doğru ya da yanlış... Söyleyen kendisi...

Dayanışma sadece Masonluğa, mason kuruluşlarına, masonlara özgü bir özellik değildir. Bu, Masonluğun dışında birçok dernek ve kurumda geçerli bir olgudur. Aynı köyden, aynı kent ya da kasabadan gelme olanlar, aynı okulda okumuşlar hatta askerliğini aynı yerde yapmış olanlar arasında dayanışma oluşur. Bunlara ilişkin birtakım derneklerin üyeleri arasındaki dayanışma, Masonluktan çok daha güçlü bile olabilmektedir.

3:2 DEMEK Kİ NEYMİŞ?

Şimdi bu, İhsan Doğramacı'nın Masonluğa girip sonra bunlardan uzak durması, bin bir örnekten olsa olsa sadece birisidir. Ama bu örnekte, daha başka örneklerde de görülebilecek olan bir önemli nokta var. O da, masonların birbirlerine yardımla, birbirlerine dayanışmayla yükümlü oldukları...

Hayır, öyle bir yükümlülük yok. Bu, beklenir bir olgudur. Her mason, bir diğerine, gerektiğinde, olanakları elverdiğince yardım etmelidir. Fakat bu bir zorunluluk değildir. Hiçbir mason da bir diğerini kendisine yardım etmedi diye kınayamaz.

Masonlar arası daha başka kurallar da var. Eski Büyük Üstadlardan Necdet Egeran'dan naklen bunların bazılarını sayalım:

«Hiçbir mason, kendisinden başkasının mason olduğunu ifşa edemez. Mason çıraklığa alınırken, ruhsal ve fikren olduğu gibi bedensel olarak da hiç bir arızası olmayanlar arasından seçilir. Masonluğa girdikten sonra sakatlanan kişilere yöneticilik görevi verilmez.

Anarşistlere katıldığı saptanan birader Masonluktan çıkartılır. Masonluk ketum olmaya (ağzı sıkı) kesinlikle uyulmasını ister. 21 yaşını doldurmayan mason olamaz. Kadınlar mason localarına giremezler...»

Necdet Egeran da çok yanlışlar yapmış. Zaten büyük üstatlık görevinde pek kısa bir süre için kalabilmiş olması da çok hatası olmasının göstergelerinden biri sayılabilir. Bedensel arızaları olanlar pek âlâ Masonluğa girebilir. Sonradan sakatlanan bir kişiye görev verilmediğine ilişkin bir kural da yoktur. Bir mason anarşistlere ya da siyasal rejime karşı bir eyleme katılırsa, bu onun kendi bileceği bir iştir. Masonluğun en eski tarihli (1723) yasaları bile böyle bir durumda, öyle bir kişinin Masonluktan çıkarılamayacağını açıkça belirtir. Ketum olmak, evet… Bu olumlu bir niteliktir. Ezoterik kurumların özelliklerinden biridir ama hemen her alanda geçerlidir. 21 yaşını doldurmuş olmak, genelde evet ama özel durumlar da görülebiliyor. Kadınlar ise yüz yılı aşkın bir süreden beri Masonluğa girebiliyor, localar ve büyük localar kuruyorlar.

Fakat bu yanlışlardan ötürü İlhami Soysal'ı sorumlu tutmayalım; o ne de olsa Necdet Egeran'ın yazdıklarından alıntılar yapmış.

Bunlar, Masonluğun bazı koşulları. Ama uygulamada dahası da var. Örneğin Türkiye'de en az lise mezunu olmayan bir kişinin Masonluğa alınması zordur.

Yanlış bir değerlendirme… Türkiye'de Masonluğa girmesi söz konusu olacak bir kişinin en az lise mezunu olması hiç de gerekmez. Nitekim yazılı olarak böyle bir kural yoktur. Fakat Masonluğun öğretimini (felsefesini) anlayabilecek düzeyde olması öngörülür. Bu da herhangi bir okul bitirmiş olmakla sağlanamaz. Yüksek nitelikli öğrenim görmüş hatta akademik alanda bir unvan bile edinmiş öyle kişiler vardır ki, aslında bilgi ve gelişim gösterme yeteneği bakımından, kafaca bir ilkokul mezunundan bile geri kalmışlardır. Bu gibi kişiler, dogmalara boğulmuş ve bağnazlığa kapılmıştır; bu bakımdan Masonluğa alınamazlar; çünkü kendilerine bir yarar sağlayamadıkları bir yana dursun, Masonluğun kendi içinde, çalışmalarında bulunması gereken düzen ve dengenin zedelenmesine neden olurlar.

Bu sınırlama salt öğrenimde kalsa iyi. Ama dahası da var... Varlıklı olmayan mason locasına gerekli ödentileri ödeyemeyecek ve kardeşlerine yardım elini uzatmaktan yoksun birinin de mason olması olanaksızdır. *Yani sözün kısası o ki, Masonluk, başlangıcında bir ara totalitarizme karşı özgürlükçü ve liberal bir görüşü temsil etmesine karşın, giderek sosyalizm ve işçi sınıfı karşısında kapitalizmin ve onun son aşaması olan emperyalizmin savunuculuğunu üstlenmiş bir inanıştır.*

Hayır, bu da yanlış… Bu deyişlerde tek doğru olan, gelir düzeyinin derneğin gerektirdiği ödentileri veremeyecek mertebede olanlardır. Bunun gerekçesi de kişinin bundan ötürü mahcup duruma düşmemesidir. Kaldı ki, Masonluk hiçbir zaman sosyalizm ve işçi sınıfına karşı olmamış, aksine bedensel çalışmayı zihinsel çalışmaya eşdeğer tutmuştur. Kapitalizmin ve emperyalizmin savunuculuğunu yapmış olması kesinlikle söz konusu değildir. Masonluk hiçbir doktrini savunmaz. Kapitalizme karşı çıkmaz ama emperyalizme kesinlikle karşıdır. Çünkü Masonluk, **"insan hakları"**nı her şeyden üstün tutar. Şayet Masonluk herhangi bir doktrin ile bağdaştırılacaksa, bunun adı **"Hümanizm"** olur.

Sözlük anlamıyla mason, duvarcı, yani işçi demektir ama çırak, kalfa, usta gibi işçi sınıfını belirleyen ve emekçi tabakaların deyimlerini bol bol kullanan Masonluk, işçi sınıfının ve emekçilerin değil, tam tersine bunları sömüren kapitalizmin ve burjuvazinin kendi arasında oluşturduğu bir dayanışma örgütüdür.

İşçi sınıfından bir bireyin, ilerde sınıf değiştirip kapitalizme atlamayı amaçlayan ya da kapitalizmin sömürü çarkına yararı olmayan birinin Masonluğa alınabilmesi, girebilmesi söz konusu değildir. Nitekim bu gerçek, eski Büyük Üstadlardan Necdet Egeran'ın kitabından yapacağımız şu alıntıda da açıkça görülür:

«...Fukaralığa ve muhtaç duruma düşen bir birader, locanın himayesine alınır. Ancak bu durum süresince fikir ve oy bağımsızlığını kaybettiği düşüncesiyle, o birader loca çalışmalarına alınmaz...»

Necdet Egeran resmen saçmalamış… Böyle bir şey yok. Hiçbir zaman da olmamıştır. Onun bu yanlış sözüne dayanarak Masonluğa bir suçlama yöneltmek ise bir diğer hatadır.

Çağımızın demokrasi anlayışına bunca ters düşen, parası olmayanın fikir ve oy bağımsızlığı da olamaz ilkesine dayanan bir kuruluş ve inanışın, insanlar arasında paralı parasız, sıradan insan, sıradan olmayan insan, kadın-erkek gibi ayırımlar yapan bir inanışa dayandırılmış Masonluk, elbette ki çok kişinin niçin Masonluktan yana olamayacağının yanıtlarından sadece bir bölümüdür.

Kuşkusuz herkes düşüncelerinde özgürdür, öyle olmalıdır ve bundan ötürü de Masonluktan yana çıkmayabilir. Bu sorgulanamaz. Kişiye «Niçin Masonluktan yana değilsin" denilemez. Fakat Masonluğa karşı olmak ayrı bir şeydir ve akla yatkın bir gerekçesi bulunmalıdır. Aksi halde, Masonluğa karşı çıkmak, ancak yeterince bilgi sahibi olamayışın hatta belki başkalarının sözlerine kapılarak ön yargı (peşin hüküm) edinmiş olmanın yansımasıdır.

Elbette Masonluğa karşıtlığın başka gerekçeleri de vardır. Örneğin ezoterik sisteme karşıtlık akla yatkın bir gerekçe sayılabilir. Fakat bireysel nedenlerle masonlara kin beslemek (özelikle Masonluğa girmek isteyip de kabul edilmemiş olmak) gibi nedenler de görülmektedir.

Yakın çağ tarihini şöyle bir gözden geçirin. İlk Türkiyeli mason olan Said Çelebi'nin, mason oluşundan bir süre sonra Osmanlı Sadrazamlığına kadar yükseliş öyküsünü hatırlayın ve ondan sonra da Mustafa Paşa, Ali Paşa, Keçecizade Fuat Paşa, Mithat Paşa, Ahmet Refik Paşa, Mütercim Mehmet Rüştü Paşa, İbrahim Hakkı Paşa, Tunuslu Hayreddin Paşa, Prens Sait Halim Paşa, Müşir Ahmet İzzet Paşa, Rauf Orbay. Ali Fethi Okyar, Hasan Saka, Dr. Refik Saydam, Suat Hayri Ürgüplü, Süleyman Demirci, Naim Talu gibi sayıları iki düzineyi bulan kişinin Türkiye'de sadrazam ya da başbakan olduklarını, bunların tümünün ortak yanının da Masonlukları olduğunu bilin, hemen karar verirsiniz ki, bu Masonluk örgütü yaman bir dayanışma örgütüdür.

İş bu kadarla kalsa gene de bir şey değil diye düşünülebilir. Bu bilginin yanı sıra, çok uzun yıllardan bu yana bu ülkede İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerin valilerinin, belediye başkanlarının, polis müdürlerinin, gizli haber alma örgütleri başkanlarının, bakanlıklarda bakanların dışında müsteşarların, genel müdürlerin, üniversitelerde bütün kilit kürsülerin, dışişleri bakanlığında elçiliklerin, odalar ve borsalarda yöneticilerin, özel ve resmi bankalarda kilit kişilerin, hatta orduda pek çok komutanın / ünlü askerin / yargı organlarının üst kademesinde pek çok yargıcın, politikacılarımızın bir bölümünün hep masonlardan oluşmasını salt bir rastlantı saymak aklın kolay alacağı bir şey değildir. Bu, Masonluğun yaygınlık ve gücünü gösterir. Ama bu güç ve yaygınlık, Türkiye'de herkesi bu güç karşısında teslimiyete götürür mü? Geçmişte götürebilmiş midir derseniz yanıtımız hayır olur.

Ne kadar yanlış değerlendirme ve yönlendirme!.. Adı sayılmış kişiler ve diğerleri, hiç de mason oldukları için değil, Masonlukla doğrudan bağlantısız kişilikleri ve bireysel nitelikleri nedeniyle o mertebelere gelmiştir. Hatta belki tersine, olumlu nitelikleri nedeniyle Masonluğa alınmışlardır. Beri yanda bir de mason olmayan ünlüleri sıralayın; onların sayısı mason olanlardan çok çok fazladır. Bir de bunların dışında toplumda herhangi bir şekilde ün edinmemiş olan masonları sayın… Böyle örnekler vermek, hiç de Masonluktaki dayanışma olgusunu yansıtmaz. Onların edindiği mertebe ya da makamlarda, kesinlikle Masonluğun payı yoktur.

Denildiği gibi olanın gerçekleştiği tek bir ülke vardır: Küba. Üstelik politik rejiminin Komünizm olduğu bir ülke…

Doğrudur, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de Masonluk, güçlü, etkili ve yaygın bir dayanışma örgütüdür. Ama A'sından Z'sine Türkiye'yi tam olarak teslim aldığını alabildiğini ya da alabileceğini düşünmek de yanlıştır.

Masonluğun Türkiye'yi teslim almak gibi bir amacı yoktur. Hiçbir zaman da olmamıştır. Fakat bazı ülkelerde, tersine, krallık Masonluğu teslim almıştır. Açık seçik örnek de İngiltere'dir. Bir diğer örnek de pek ilginçtir: Morokko (Fas)…

Hatta daha ötesini söylemek mümkündür: Kendi iç çelişkileri ve çekişmeleri, bölünmüşlüğü, çağın gerisinde kalmışlığı ile dünyada olduğu gibi ülkemizde de Masonluk giderek gerilemektedir. Hiç değilse etkisizleşmektedir.

Özellikle son yıllarda, masonların dünya çapında kaygı uyandıran bir takım karışık, karmaşık ve karanlık işlerin içinde adlarının görülmesi, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Masonluğu geriletmektedir. İtalya'da **P.2 Locası** skandalı, bunun ardından ortaya çıkan askeri darbe girişimlerinden uyuşturucu kaçakçılığı ve mali dalavereler, Mafia ile işbirliğinin ortaya çıkışı salt İtalyan Masonluğu'na değil, Dünya Masonluğu'na büyük bir darbe oldu.

Türkiye'de Masonluğun çağın gerisinde kalmışlığı giderek gerilediği yanlış; sadece istenildiği ölçüde ilerleyip gelişemediği, gelişme hızının Cumhuriyet'in ilk yıllarını oranla geride kaldığı söylenebilir. Fakat şu sözü edilen İtalya'daki P2 Locası Skandalı'nın ve bunun sonrasında olan bitenlerin, dünyada Masonluğu hayli sarsmış olduğu doğrudur.

Burada İlhami Soysal'a yöneltilecek bir diğer eleştiri var: Okuyucunun, sözünü ettiği P2 Locası Skandalı ve sonrasındaki olayları bildiğini varsaymış. Oysa siz, bu satırların okuyucusu, bunları biliyor musunuz? Öğrenmek olanaklı; bol bol kaynakça var. Fakat bu bağlamda herhangi bir öneride bulunulmamış.

[Örnek olarak, şu kaynaktaki 9. Bölüm'e bakılabilir: https://www.academia.edu/81970783/]

İngiliz İşçi Partisi milletvekillerinden **Austin Mitchell** tarafından, 1984 yılı başlarında yapılan bir kanun teklifinde İngiltere'de hakimlerin ve polis müdürlerinin yüzde altmış kadarının mason locaları üyeleri bulunduğu ve bunların tarafsızlıktan ayrıldıklarını ileri sürüp, bu mesleklerdeki kişilerin mason localarına girmelerinin yasaklanmasını istemesi büyük yankılar yaptı.

Dahası, bu gelişmelere paralel olarak İngiltere tahtının varisi **Prens Charles**, Kraliyet ailesinin yıllardır süren bir geleneğini hiçe sayarak Mason derneğine girmeyi reddetti. Bütün bir 1984 yılı boyunca İngiliz gazetelerinde masonların etkinliği konusu tartışıldı. Dünya Masonluğunun başı sayılan **Kent Dükü**, geçen Nisan ayında Büyük Loca'ya yaptığı bir öneride, bundan böyle mason kuralları arasında «daha az gizlilik» istendiğini belirtti. Eski törenlerin basitleştirilmesini, kılıçlı, kafataslı gösterilerin kaldırılmasını istedi.

İngiltere'de gerek yargı organlarındaki gerekse emniyet teşkilatındaki masonlar üzerinde bazı baskılar kuruldu ve zorunluluklar getirildi. Fakat bu daha ileri bir tarihte, **Tony Blair** hükümeti zamanındadır. (1997 yılı sonrası) Daha önce sözü edilen yasa teklifi yapılmış olabilir ama bunun olumlu sonuç verdiğine ilişkin bir kayıt, bir uygulama yok. İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın büyük üstatlarının hep kral ailesinden oluşuna karşın, 2022 yılında tahta çıkan Prens Charles, Masonluğa girmeyi kabul etmemiş olabilir. Nitekim masonik literatürde onu adı hiç geçmemektedir. Fakat bu, doğrudan Masonluk ile değil, krallık ailesinin (Windsor hanedanının) iç sorunları ile ilgili bir konudur. Bu bağlamda 1967 yılından bu yana İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Büyük Üstadı'nın, Charles'ın kuzeni Kent Dükü Prens Edward oluşunun etkisinin de bulunduğu düşünülebilir.

Bu arada İlhami Soysal, bu örneği vererek, Masonluğa girişin, kişinin bireysel istemine bağlı olduğunu teyit etmiş bulunuyor.

İtalya'daki P-2 Locası Skandalı'nın yankılarının sürmesi, bir bankerin İtalya'dan kaçıp İngiltere'de öldürülmesi ve katillerinin bulunamaması, İngiliz Veliahdının Mason olmayı reddedişi, Yunanistan'da da yeni basılan drahmilerin üzerinde masonik sembollerin bulunması, bu ülkede de bir skandal yarattı.

Masonik semboller doğrudan ve sadece Masonluğa özgü değildir. Birçok ülkenin ve ulusun kullandığı semboller (simgeler) Masonlukta da yer alabilir; nitekim alır da… Çünkü semboller, bir evrensel dilin öğeleridir. Bir paranın üzerinde masonik semboller yer almışsa, bunun başında artık kullanılmayan Fransız frankları gelir. Fakat bu bağlamda en geniş çaplı spekülasyon, günümüzde kullanımı süren 1 Amerikan Doları'nın arka yüzü konusunda yapılmıştır.

Bazı basın organları, Ekonomi Bakanı Grasimos Arcenis'in mason olduğunu, Papandreu başkanlığındaki iktidardaki Pasok Partisi'nin mason localarıyla arasında organik bağlar bulunduğunu ileri sürdüler.

Tüm bunlar, dünyadaki mason imparatorluğunun temellerinin çatırdamaya başladığının belirtileridir. *Masonluk, bir avuç insanın, kapitalistlerin, kendi varlık ve çıkarlarını korumak için oluşturdukları, dine benzer bir inanış ve bu inanışa dayanan bir örgüttür. Dolayısıyla, kapitalizme inanmayan birinin Masonluktan yana olması söz konusu olamaz.*

"Kapitalizme inanmak" ne demek? Kapitalizm, bir inanç sistemi değildir ki… Bir ekonomik doktrin, giderek bir rejim tarzıdır. Hiçbir mason, Kapitalizmden yana olmak zorunda değildir. Zaten bunun Masonlukla ilgisi, bağlantısı yoktur.

Dünyada Mason İmparatorluğu diye bir şey yoktur. Hiçbir zaman da olmamıştır. Bu terim, Masonluğa karşıt girişimlerde bulunanların bir uydurmacasıdır.

Masonluk, ne genel olarak kapitalistlerin ne de özel olarak kişilerin çıkarlarını korumak için oluşturulmuş değildir. Kapitalistler tarafından oluşturulmuş da değildir. Masonluğa karşıt çevreler tarafından toplumlarda öyle sanılmasına çalışılmaktadır. Kaldı ki, Masonluk bir örgüt de değildir; birçok örgütü kapsayan bir kurum, bir oluşumdur. Hiçbir dine benzerliğe de yoktur. Bir inanış sistemi hiç değildir. Ortaya konulanlar da bir iddiadan öteye gidememekte, bir kanıta ya da belgeye bağlanamamaktadır. Sadece bazı masonların aslında Masonlukta olmaması gereken, Masonluğa aykırı tutum ve davranışları, yer yer yanlış söylemleri vardır. Bunlar da bir tümevarım ile genele yaygınlaştırılamaz ve diğer masonlar bunlardan sorumlu tutulamaz.

İşte bunun içindir ki, masonluk değil!..

İşte bu kitapta anlatılanların çoğunun yersiz ve tutarsız, kimi zaman kendi içinde çelişkili gerekçelerden oluştuğu içindir ki, Masonluk değil değil!

KAYNAKÇA

BÜYÜK ŞARK Dergisi, 1931 İstanbul, sayı 1
TÜRK MASON DERGİSİ, 1951, Yıl 1 sayı 4
TÜRK MASON DERGİSİ, 1953, Yıl 3, sayı 11
TÜRK MASON DERGİSİ, 1952, Yıl 3, sayı 12
TÜRK MASON DERGİSİ, 1959, Yıl 9, sayı 33
TÜRK MASON DERGİSİ, 1970, Yıl 20, sayı 80/3
TÜRK MASON DERGİSİ, 1972, Yıl 22, sayı 81/4
TÜRK MASON DERGİSİ, 1972, Yıl 21, sayı 82/5
TÜRK MASON DERGİSİ, 1972, Yıl 22, sayı 84/7 (Özel sayı)
MASON DERGİSİ, 1974, Yıl 24, sayı 15
MASON DERGİSİ. 1975, Yıl sayı 20
Birkaç sahifede TÜRKİYE'DE FRANMASONLUK/ T.B.M.M. Yayınları 3, 1972
TÜRK MASON DERGİSİ, 1971. Yıl 21, sayı 83/в
14 MİMAR SİNAN Dergisi. 1977, sayı 26
MİMAR SINAN Dergisi, 1975, sayı 18
MİMAR SİNAN Dergisi, 1982, sayı 45
MİMAR SİNAN Dergisi. 1982, sayı 46
MİMAR SİNAN Dergisi, 1983, sayı 47
MİMAR SİNAN Dergisi, 1983, sayı 48
MİMAR SİNAN Dergisi, 1983, sayı 49
MASONLUK NEDİR – NE DEĞİLDİR/Mithat Gürata
MASONLUK Tarihte ve Günümüzde / Paul Naudon, Samih Tiryakioğlu
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MASONLUK / Faruk Ülkü, A. Semih Yazıcıoğlu
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MASONLUK / Hasan Cem, 1976 İstanbul
ANA ÇİZGİLERİYLE TÜRKİYE'DE MASONLUK TARİHİ / Kemalettin Apak
TÜRKİYE MASONLARININ GİZLİ TARİHİ / M. Ertuğrul Düzdağ
YAKIN TARİHİMİZDE MASONLUK ÜZERİNE BİR DERLEME / Mehmet Vedat Onat
TÜRKİYE BÜYÜK MASON MAHFİLİ 1966-1968
TÜRK MASONLUĞU İÇİNDE BİR OLAY VE TAHLİLÎ / T.B.M/ Mahfili, 1966
Kardeşlerimize AÇIKLAMA / T.B.M. Mahfili, 1973
NASIL MASON OLDUM / Mahmut Yesari, 1935
TÜRK OĞLU DÜŞMANINI TANI / Cevat Rıfat Atilhan, 1952
FRAN-MASONUN AHLAKI / Armand Bedarride -M. Seyfeddin Raşit, 1929
FARMASONLUK / Otto Bachman – Cemal Kıpçak, 1970
REMZİ İKİNCİ DERECE TALİMATNAMESİ, 1932
ÜÇÜNCÜ DERECEİ REMZİYEYE MAHSUS TALİMAT – ÜSTAT, 1932

MASONLUKTAN ESİNLENMELER / Dr. Selami Işındağ, 1977
EVRİM YOLU / Dr. Selami Işındağ, 1979
Birinci Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
İkinci Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Üçüncü Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Dördüncü Derece Ritüelinin incelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Dokuzuncu Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Ondördüncü Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Onboşinci Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Onsekizinci Derece Ritüelinin incelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Yirmiikinci Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Yirmiyedinci Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Yirmidokuzuncu Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Otuzuncu Derece Ritüelinin İncelenmesi / Dr. Selami Işındağ
Dünya Dengesine Tesir Eden Jeopolitik Kavramlar, Görüşler ve Türkiye /
Em. Dz. Kur. Abl. H. Vural Vural, İstanbul 1981
52.RAPOR II / Necip Feri Kısakürek, 1980
MASSONERIA OCCULTA ED INIZIAZIONE ERMETİCA – Jean Marie Eagon
MASSONERIA ALLA SBARRA – Tomasso Ventura
LA MASSONERIA . Christian Jacq
LA MASSONERIA UNIVERSALE – Bino Beliomo
SÜREÇ Dergisi ve 8. saylan (1981)
Jön Türkler ve 1908 İhtilali / E. E. Ramsaur – Nurhan Ülken
MASONLUK ÜZERİNE – Nafiz Ekemen Büyük Üstad
BAZI MEŞHUR MASONLAR